

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 28 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till öfverläggning förelåg Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående berusade personers förhindrande att resa med statens järnvägar. *Angående berusade personers förhindrande att resa med statens järnvägar.*

I en till utskottet öfverlämnad, af herr *E. Räf* väckt motion, n:o 91, hade föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte gifva järnvägsstyrelsen i uppdrag att vidtaga åtgärder, hvarigenom berusade personer i möjligaste mån hindrades att resa med statens järnvägar.

Utskottet hemställde, att herr *Räfs* förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Räf*, som yttrade: Herr talman! Min i detta utskottsutlåtande afstyrkta motion afser i första rummet en ordningsfråga, men sedan också en barmhärtighets- och nykterhetsangelägenhet. Den har därför äfven framkallat sympati ifrån såväl ordningens väktare på våra järnvägar som ock ifrån barmhärtiga och nykterhetsvänliga människor i allmänhet.

Den är framkommen i anledning af egna och andra enskilda personers ledsamma erfarenheter och just vid denna riksdag i anledning af mig lämnadt, bestämdt formuleradt uppdrag från sista årskonferensen för en förening, som räknar 20,156 inregistrerade medlemmar i Jönköpings län och däraf mellan 2 och 3,000 uti städerna Jönköping och Eksjö. Jag hade därför också verkligen väntat något mera sympati för densamma af i synnerhet ordföranden i utskottet n:o 3, Eksjörepresentanten, herr *Rune*.

Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 37.

Angående
berusade per-
soners för-
hindrande
att resa med
statens järn-
vägar.

(Forts.)

Motionen afser att till såväl resandes som konduktörers tjänst genom mera effektiva åtgärder söka hindra berusade personer att ens komma in på våra järnvägståg. Vidare afser den att, där en sådan person ändå skulle anträffas bland passagerarna, den icke, såsom nu är händelsen, må utkastas hvar som helst och under hvilka omständigheter som helst för att kanske förfrysas, öfverköras eller på annat sätt fördärfvas eller, ifall han ännu kan röra sig, framkalla skräck i det samhälle, där han utkastas. I stället föreslar motionen, att den berusade bör tillvaratagas och på något sätt inburas för att antingen få följa med till sin bestämmelseort eller också till järnvägsstation med polisbevakning, som då vidare tager sig an den stackars rusige personen.

För att erhålla lämpligt materiel till svar på denna min framställning, har utskottet n:o 3 vänt sig till kungl. järnvägsstyrelsen. Och har denna i sin ordning lämnat utskottet afskrift af § 15 uti ett icke mindre än i dagarna 46-årigt trafikreglemente. Dessutom har järnvägsstyrelsen också meddelat utskottet, att den till och med så sent som 1905 och 1907 haft *anledning* erinra om att det där 46-åriga reglementet också vore afsedt att *rätta* sig efter. Och att denna anledning varit lika *allvarlig* som effekten af kungl. järnvägsstyrelsens skrivelser *svag*, det vitsordar till och med utskottet. Ty sedan det sett på alla dessa gamla och nya papper, så klagar utskottet ganska hopplöst: »Väl är det sant, att det ändock emellauåt händer, att berusade personer bereda sig möjlighet att medfölja bantåg eller att personer under järnvägsresa öfverlasta sig af spirituösa drycker.» Men som fullkomlighet inte i alla fall kan uppnås och utskottet icke velat göra ens en enda tankeanstängning för att vinna någon förbättring, så bortser det ifrån, att vi lefva uti fylleriförseelsernas tilltagande tid och utbrister: »Utskottet anser sig emellertid kunna hysa grundad förhoppning därom, att i den mån nykterhetsaken här i landet vinner framgång, och i den mån det kommer att mera allmänt anses som en skam att uppträda berusad, sådana fall, som motionären omförmält, skola blifva allt mera sällsynta.» Till dess få vi således behålla berusade och öfverlastade personer på våra järnvägar menar utskottet och afslår min motion.

Som det 46-åriga reglementet icke innehöll något om berusade personers rimliga *behandling* på våra järnvägar, så har ju ej heller min motions behandling af denna sak kunnat förmå utskottet att vidröra den ens med sitt minsta finger.

Och härmed öfvergår jag från både kungl. järnvägsstyrelsens pappersvägar och utskottets hemställan om afslag på min motion för att ifrån våra järnvägar och ur det lefvande lifvet hämta praktiska motiv för bifall till densamma.

Jag tänker någon hvar af oss, som af en eller flera orsaker äro nog demokratiska att resa på tredje klass, *sett*, huru det går till. I staden X, Y eller Z i södra mellersta eller norra Sverige kommer ett allt annat än nyktert sällskap till järnvägsstationen. På planen utanför stationshuset kunde man se, att gossarna voro mycket vimmelkantiga. Biljettköpet verkställdes emellertid af den minst berusade. Och för resten kan biljettförsäljaren ej mycket upptäcka

genom sin lilla lucka. Sällskapet upptör sig sedan icke vidare trefligt uti vare sig vestibulen eller väntsalen. Vakten ser på dem. Men de ha ju biljett. Och för resten — att bråka jämt. Polisen ser dem och tänker: De äro ju icke precis öfverlastade. Och för resten — det är väl att blifva af med dem. För öfrigt känna sig gossarna vara något observerade, som gör att de under något »gif akt» passera konstapeln för att slutligen komma uti en järnvägskupé. Den som nu får dem, det är den stackars konduktören och passagerarna.

Angående
berusade per-
soners för-
hållande
att resa med
statens järn-
vägar.
(Forts.)

Knappast har tåget blåsts af, innan den mycket beprisade *friheten* börjar taga ut sin rätt. Men konduktören kommer. En passagerare säger något till konduktören, som gör att han i skarp ton beder gossarna vara hyggliga, annars åka de ut vid nästa station. De tystna. Och konduktören måste skynda in i nästa vagn; ty han hinner i alla fall knappt nog med att visitera biljetterna innan tåget är framme. Under tiden göra de där berusade personerna lifvet så obehagligt som möjligt för den där passageraren, som vågade anmoda konduktören. Men som han har den utomordentliga lyckan att få stiga af vid närmaste station, så går det ju.

De berusade äro nu tämligen lugna. Men så snart tåget sätter sig i rörelse, så börja äfven de med sin »rörelse». Och resultatet blir nu att de afhyllvas vid därefter följande station. Denna ligger tämligen ödsligt, det är långt lidet på natten, djup snö, — 10 å 12° Celsius, och en af sällskapet alldeles redlös. Jag hemställer till utskottet n:o 3 och för resten till hvar och en, om man vill åtaga sig ansvaret för huru det under dessa omständigheter går för dessa stackars druckna personer. Och huru känns det i de ensliga tjäll, där dessa berusade personer komma och hulta på dörrar och fönster för att tränga sig in. Hurudan natt blir det för de berusade, hvaraf somliga kanske ligga i drifvan, för samhället, för dem som vänta de berusade hem o s. v. Och huru är det dagen efter? Hade det inte, ifran alla synpunkter sedt, varit *bättre*, om konduktören inburat den värsta bråkmakaren för att aflämnas honom till första polisman eller också vid resans mål?

För att i möjligaste mätto förebygga dessa ledsamheter har jag i denna min motion antydningssvis angifvit några åtgärder. Och dessa kunna i korthet sägas vara att i sambällen, där spirituosa försäljes, polis eller annan vakt posteras vid ingångar, i vestibuler och väntsalar samt å plattformar till våra järnvägssstationer, allt i syfte att därifrån utestänga berusade personer. Skulle sådana i alla fall finnas och vålla obehag å järnvägståg, så bör konduktören på något sätt kunna taga dem i förvar.

Men för att ej äfven allt detta skall blifva endast en död bokstaf, så antyder jag i motionen, att såväl alla dessa stationsvakter som också konduktören skola vara skyldiga att i syftet i fråga föra och afgifva behöriga rapporter till vederbörande. Därigenom kan såväl den enskilde som vederbörande se, hvilken af vakterna det är, som sett igenom fingrarna med berusade personer, och dessa sålunda erhålla sin behöriga näpst eller ersättas af annan till uppgiften mera lämplig person.

Emellertid håller jag icke på detaljer, men anser behörigt, att

Angående styrelsen för statens järnvägar vidtager effektiva åtgärder till förmån för *ej mindre* att en passagerare, som löst behörig biljett och erhållit behörig kupéplats, också är behörigen skyddad emot rusiga personer, att resa med utan åfven att dessa i sin ordning icke hvar som helst och under hvilka omständigheter som helst utkastas från tåget. Och därför anhåller jag, herr talman, i ordningens, barmhärtighetens och nykterhetens intresse om afslag å utskottets utlåtande och bifall till denna min motion.

(Forts.)

Herr Rune: Först skall jag be att i anledning af motionärens speciella hänvändande till mig få säga, att jag visserligen representerar Eksjö, men att jag icke hört, att det skulle vara sämre ställt med nykterheten där än på något annat ställe, och jag har därför icke ansett, att jag i egenskap af representant för den staden har större skyldigheter att taga mig an här förevarande förslag än jag har som representant och som nykterhetsvän i allmänhet. Det är ju en ryslig beskrifning, som motionären har gifvit i motionen, hur det går till på våra tåg, men han har icke gjort beskrifningen sämre i det anförande vi nu nyss hört. Jag vill emellertid påpeka, att han går ut från den förutsättningen, att, då öfverlastade personer komma till en järnvägsstation, den polisbevakning, som är posterad utanför stationen, naturligtvis ingenting ser. Det är första förutsättningen för att det skall gå så till, som motionären säger. Vidare finnes i förstugan en portvakt, som redan nu har order att se till, att berusade personer icke komma fram till väntsalarne eller biljettluckan. Portvakten vidtager ingen åtgärd. Sedan kommer den berusade till biljettförsäljaren, som redan nu har order att icke sälja biljetter till någon, som är öfverlastad. Denne ser icke heller att passageraren är berusad. Jag får erkänna, att om alla dessa förutsättningar finnas, då är det mycket ledsamt, men jag tror icke, att så ofta är fallet. Jag tror icke heller, att motionärens förslag skulle vara lämpligt att förorda. Först och främst föreslår motionären, att det skall utanför stationsområdet posteras polisvakt med uppgift att icke insläppa synbarligen berusade personer. Detta är redan föreskrifvet. Om vi nu bifalla motionen, vet jag icke, hvarför en polisvakt skall se mera då. Han har ju redan order att se upp. Vidare föreslår motionären, att portvakterna skola åläggas hafva skarp kontroll i väntsalarne, men det skola de efter järnvägsstyrelsens order hafva åfven nu. Vidare skulle ju åfven på plattformen stå en polis-konstapel, och det är ju en ny åtgärd. Det kan ju hända, att en person som är af starka drycker öfverlastad, kan med rak hållning passera två af dessa mångdubbla vakter, men blir fast, då han kommer till den tredje, men så säkert är ju detta icke. Sedan kommer det egentliga botemedlet, d. v. s. finkan, där den rusige skulle förvaras. Med anledning däraf vill jag säga, att inom utskottet har man nog insett, att de resande skulle i något enstaka fall kunna blifva befriade från en öfverlastad person genom en dylik anordning. Men då man tager hänsyn till följderna häraf i öfrigt, så tror jag icke heller, att en sådan anordning vore att rekommendera. Jag undrar, hvad turisterna skulle säga. De komma hit till oss för att

bese vårt land. Vi anses stå på en hög kulturell nivå, och vi anses äfven hafva järnvägstrafiken väl ordnad. Då de få se denna särskilda afdelning bland kupéerna, dessa straffkupéer, och fråga om ändamålet med dessa, få de till svar, att där skola de af starka drycker öfverlastade personerna förvaras. Det är en märkvärdig uppfattning de skulle få af seder och bruk här i landet.

Jag vill också påstå att det vore väl, om vårt folk vore mera nyktert än det är, men icke blir det nyktrare genom att vidtaga sådana anordningar, som dem motionären föreslagit. Vidare möta svårigheter att få folk inburade, som motionären uttrycker sig, i den här finkan. Om en person öfverlastar sig på tåget, och konduktören så kommer fram till honom och säger: »Ni är icke riktigt nykter, ni skall följa med, för jag skall läsa in er», så tror jag, att denne person i denna fråga ofta har olika uppfattning med konduktören, så att, när denne skall verkställa sin skyldighet att bura in honom, detta kommer att bero på om konduktören är den starkaste, och det blir ett uppträde på tåget, som icke är behagligt för medpassagerarne. Det vore nog bättre att försöka ordna denna sak på ett mera lugnt och fredligt sätt. Ingalunda hör man heller talas om att de nuvarande bestämmelserna äro så rysligt olämpliga i detta fall, därför att det ej är bestämdt föreskrifvet, huru man skall taga i förvar dem, som berusat sig af starka drycker. Jag har heller icke hört eller sett, att det går så till här i landet, att konduktören kastar ut öfverlastade eller berusade personer för att sedan låta dem ligga att förfrysas eller fördärfvas. Åtminstone har man icke i tidningarne fått läsa om något sådant. Jag tror nog att järnvägsstyrelsen utan en sådan föreskrift, som här är föreslagen, kommer att tillsäga och tillhålla sitt folk att med förstånd behandla dessa personer. Ty lagar och författningar böra tolkas med urskillning, äfven när det gäller sådana här saker.

Med hvad jag yttrat tror jag mig hafva visat, att det icke skulle vara till någon nytta, om man följde de anvisningar, som motionären i motionen gifvit, och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Berglund, Lindvall, Öberg, Camitz och Enander.*

Herr Räf: Herr talman! Med anledning af hvad utskottets ordförande nu senast yttrat, skall jag be att få säga några ord.

Jag vill börja med det sista han anförde. Han sade, att konduktörerna skulle begagna något förstånd, då det gäller sådana berusade personers utkastande. Men hvad menar talaren därmed? Huru skall konduktören bära sig åt? Skall han begagna sitt förstånd i den mening, som talaren anförde, så kan han icke följa de order, han fått, och följer han icke dessa order, så blir väl resultatet, att de berusade komma att besvära icke endast deras medpassagerare, utan kanske också konduktören själf. Jag vill vidare påpeka, att jag icke begärt någon finka, icke någon bestämd anordning i detta fall, utan hvad jag begärt är, att konduktören skall taga

Angående berusade personers förhållande att resa med statens järnvägar.
(Forts.)

Angående hand om den orgerlige och se till att han icke besvärar medpassa-berusade per-gerarne. Kunde det blifva så, att dylika individer finge sig ett rum-soners för-hindrande i närheten af konduktörsfinkan, så kunde ju konduktören ganska lätt att resa med öfvervaka de stackars berusade.

Jag uttalar ännu en gång, att jag väckt denna motion i barmhärthighetens intresse och till förmån för både nyktra och berusade personer. Hvad herr ordföranden sagt därom, att det skulle bli en kinkig sak att sätta in dessa personer i finkan eller buren eller hvad det nu var, han behagade kalla det, men däremot icke så svårt att kasta ut dem, så vill jag säga, att jag undrar, om icke dessa personer skulle föredraga att sättas i förvar — de skulle därigenom kunna framkomma till bestämmelseorten utan att göra några förluster — framför att bli utkastade och därigenom hindrade att fortsätta sin resa.

(Forts.)

Nu säger ordföranden i utskottet, att sådana fall icke förekomma, då personer på detta sätt aflägsnas. Jag skall då be att få läsa upp en tidningsartikel om huru det kan gå till i sådana fall, då man är nödgad att utkasta en person. Det är nämligen medicine doktor Henrik Berg som skrifvit om en berusad person, hvilken enligt anslag å kupéerna af konduktören afsattes vid en mellanliggande station. I tidningsartikeln heter det:

»Den berusade hade därefter gått omkring 10 minuters väg fram efter banvallen i riktningen mot sitt hem; sedan har han lagt sig tvärs öfver banan, troligen för att sofva, och så blifvit undanvräkt af ett framilande lokomotivs snöplog. Nu har han med skadad underkäk och strömmande blödning ur bakhufvudet inlagts i finkan och fått åka till Stockholm för att äntligen i en säng å sjukhuset uppgifva sin sista suck».

Det är icke så underligt, om man vid åsynen af dylika händelser och möjligheter till deras upprepaning instämmer med hvad en af denna kammars nuvarande ledamöter här om året skref i denna sak, då han sade sig hellre föredraga lidandet än riskera en medmänniskas lif och lemmar. Det vore väl också bättre att taga vara på dessa personer, än att de utkastas och därvid kanske skada sig på ett eller annat sätt. För resten är det icke så länge sedan vi bevittnade något liknande där hemma. Det var på natten, tre på detta sätt utkastade personer kommo dit hem, och om ej min brukare tagit dem i förvar, så är icke godt att säga, hur det gått med karlarne, ty den ene var mycket påstruken, då han kom till oss.

Ordföranden har vidare sagt, att det finnes föreskrifter rörande sådana fall som dessa om att hålla dylika personer borta ifrån våra järnvägar. Det har jag icke heller förnekat. Men jag har sagt, att dessa föreskrifter alldeles för litet efterkommas. Jag behöfver endast tänka på förhållandena vid Stockholms central, en station där det måhända ändå är bättre än vid de flesta andra i riket. Jag har där själf sett, hur lätt det är för en rusig att komma fram. Vidare kan jag tala om, att då jag förra veckan reste från Jönköping i en tredje klass kupé, så hade jag till resällskap en ganska påstruken sotare, som hängde öfver och generade sällskapet och mig. Han presenterade sig som sotarekurre, och det hade han knappast behöft,

ty sotet formligen dröp ifrån honom. När konduktören begärde biljett, stod sotaren och fumlade på ett sådant sätt, som tydde på att han var redlös till sitt förstånd. Men tror någon, att *han* blef trakkasserad? Nej, *vi* fingo vika, men *sotaren* stannade kvar.

Det är således icke nog med att polisvakt posteras, utan äfven att poliserna eller vakterna böra ha sig ålagdt att verkligen *rappor- tera* hvad som inträffar, för att vederbörande skall kunna se, huru vårdslösa föregående vakter varit med uppsikten öfver berusade personer. Därigenom skulle man bli i tillfälle att hålla efter de vårdslösa. Och jag hemställer, om vi icke ändå i dessa afscenden önska bättre förhållanden på järnvägens tredje klass än de nuvarande.

På tal om förhållandena vid Eksjö, som ordföranden drog fram, så vill jag först säga, att det går icke fram någon statsbana dit. Men jag vill vidare säga, att då jag en gång reste mellan Nässjö och Oskarshamn, så hade jag sannerligen icke något angenämt res-sällskap. Det var riktigt ledsamt på den järnvägen. Det gläder mig emellertid om herr Rune vill göra sitt bästa härvidlag. Hvarför jag nämde, att så mycket intresse för denna fråga gjort sig gällande inom just Eksjö, berodde därpå, att jag väntade, att representanten för denna stad herr Rune verkligen skulle visa sig vara mera i öfverensstämmelse med denna del af valmanskåren än han tycks vara. Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om bifall till min motion.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Motionären har utan tvifvel rätt däri, att det är obehagligt att vid resor på järnväg komma i beröring med rusiga personer. Däri äro vi ense. Och äfven därutiinnan har han rätt, att det är en ordningsfråga, som han sys-selsätter sig med. Däremot kan jag icke dela motionärens upp-fattning, att denna fråga skulle vara en speciell nykterhetsfråga. Jag har nämligen den uppfattningen, att med nykterhetsverksam-heten skall man afse att uppfostra vårt folk till frigörelse från rus-drycksbegäret och rusdrycksbruket, och jag kan icke se, att motio-närens förslag, om det bifölles, skulle främja ett sådant syfte. Jag kan icke heller anse de skildringar, som motionären gifvit af för-hållandena rörande hyfsning och orduing på våra järnvägar såväl i motionen som i sitt anförande i sin helhet, äro grundade på verkliga faktiska förhållanden. Visserligen förekommer det och har förekom-mit, att rusiga personer kunna komma in på järnvägstågen och med-följa dem. Men jag tror, att, om man undersöker förhållandena noga, och jämför de förhållanden, som nu äro för handen, med de förhål-landen, som voro för handen för några år sedan, man skall nödgas erkänna, att förhållandena äro bättre nu. Såsom orsak till de för-bättrade förhållandena på våra järnvägar vill jag särskildt erinra om att de strängare restriktiva bestämmelser, som numera finnas an-gående ölservering vid stationerna, i afsevärd grad bidragit till att göra förhållandena bättre än fordom. Då förhållandena alltså äro bättre nu än fordom, så hemställer jag till kammaren, om det kan vara lämpligt att fatta beslut om en åtgärd, hvarigenom vårt folk skulle få den generande fläcken på sig, att det i fråga om hyfsning

Angående berusade per-soners för-hindrande att resa med statens järn-vägar.
(Forts.)

*Angående
berusade per-
soners för-
hindrande
att resa med
statens järn-
vägar.
(Forts.)*

och nykterhet står på en så låg nivå, att det är nödvändigt att för rusigas omhändertagande inrätta och medföra särskilda finkor på våra järnvägståg. I likhet med hvad utskottets ordförande anförde, anser jag, att resande från andra länder skulle få en mycket egen- domlig uppfattning om den sedliga nivån här i landet, om vi här skulle behöfva inrätta sådana finkor. Icke ens i vårt östra grannland Ryssland finnas dylika, ehuru vi veta, att rusdrycker förtäras ymnigare i detta land än i vårt.

Nu har motionären föreslagit, att vi borde ha mera polisbevakning. Men det finnes redan polisvakt vid alla större stationer. Vid en del större stationer tillämpas dessutom perrongbiljettsystemet. Vid dessa har den portvakt, som tar emot biljetterna, sig ålagdt att icke släppa in personer, som äro berusade, hvilket måhända dock icke alltid hindrar, att några kunna komma med. Men äfven om man ökar bevakningen i vidsträcktare grad, så medger motionären själf, att det kan hända, att de i alla fall komma med. Han har sagt i sitt första anförande, att vaken och polisen kunna tänka om så: det är icke så farligt, låt honom komma med i alla fall. Han menar sålunda, att ordningsmakten skulle se genom fingrarne med de rusiga personerna. Huruvida sådant förekommer, har jag svårt att yttra mig om. Men under antagande att så är fallet, tror jag icke, att motionärens förslag är af den art, att det skulle råda bot för detta missförhållande.

Det är också en annan omständighet, som jag anser att man i någon mån bör ta i betraktande, nämligen de ekonomiska spörsmål, som äro förknippade med inrättandet af sådana här finkor. Jag vill erinra därom, att för den händelse motionärens förslag skulle bli effektivt, så skulle på *hvarje tåg* inrättas sådana finkor. Det blefve alltså ett visst ökad utrymme, som i de allra flesta fall onödigtvis skulle reserveras på tågen. Utrymmet på våra tåg är sådant — det vågar jag påstå — att det i allmänhet behöfver tagas i anspråk för de resande och deras bagage. Att då låta hvarje tåg draga med sig en dylik finka, som i allmänhet vore tom, är oförenligt med sund ekonomi och bör kunna inbesparas.

Jag vill till slut säga, att jag reser mycket i tredje klass på våra järnvägar. Jag gör det icke endast därför att jag funnit det förmånligt för min reskassa, utan också därför att man på det sättet kommer i närmare beröring med folket i allmänhet och får höra dess tänkesätt och uppfattning i ett och annat, och jag får säga, att oakadt jag rest mycket i skilda trakter af landet, är icke min erfarenhet den, att jag anser en sådan framställning som den här af motionären gjorda vara berättigad. Och framför allt får jag säga, jag understryker det änyo, reagerar jag mycket starkt emot att vårt folk skulle stå på en sådan nivå i nykterhets- och ordningshänseende, att det behöfver ha detta nedsättande märke på sig, som inrättandet af särskilda fyllerifinkor ovillkorligen skulle medföra, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rune: Herr talman! Blott ett par ord med anledning af motionärens senaste anförande. Han sade, att konduktören har order

att utkasta personer, som äro öfverlastade, och han menade väl, att detta skulle ske, äfven om en person vore så berusad, att han icke kunde taga hand om sig själf. Det är nog riktigt, att det står i instruktionen så som här anförts, men jag trodde, att motionären, som ansträngt sig att hitta på åtgärder för missförhållandenas afhjälpande, också skulle kunna tänka sig, att meningen icke är att konduktören omedelbart och hvar som helst skall utkasta en öfverlastad person. Åtminstone föreställer jag mig, att det icke är oriktigt, om en konduktör i sådant fall väntar, tills man kommit på lämpligt ställe. Tåget går fort och passerar många platser, och det torde därför icke betraktas som ett tjänstefel, om konduktören tolkar detta stadgande med förstånd och sälunda väntar med utkastandet, tills man kommit till ett stort stationssambälle eller en stad, där det finnes polisbevakning, till hvilken en dylik passagerare kan öfverlämnas.

Angående berusade personers förhinder att resa med statens järnvägar.
(Forts.)

Vidare har man här anført en tidningsnotis af doktor Berg om hur illa det gått en person, som var redlost öfverlastad. Härom vill jag säga, att det icke är säkert, att, när denne befann sig på tåget, konduktören var i stånd att bedöma, hur pass öfverlastad personen i fråga var. Det kan ju hända, att starka drycker icke rusa omedelbart utan först efter någon stund, och det är ju möjligt, att konduktören af sådan anledning icke kunde se, att ifrågavarande person var öfverlastad. Det nämndes vidare, att, sedan denne person stigit af tåget och gått några minuter utefter järnvägslinien, han där blifvit redlost liggande. Men sådant kan ju hända en öfverlastad person, som aldrig varit på tåget.

Till slut vill jag till fullo instämma med motionären därutinnan, att det vore önskligt att få bättre förhållanden i detta afseende. Detta är också utskottets önskan, men jag tror icke, att det blefve bättre genom de föreslagna åtgärderna, och ber därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Räf: Herr talman! Blott några få ord. Man har sagt och betygat två gånger under debatten, att jag skulle ha begärt en fyllerikupé. Jag skall därför be att få citera mina egna ord ur utskottets utlåtande. Jag har sagt, att det »bör åt sådan person finnas reserverad någon särskild afskrankning eller bytt, där han inläses, tills slutstation för hans resa eller station med polisbevakning passeras, då han utföres ur tåget för att ombändertagas af andra mäniskor eller vederbörande polis.» Därigenom slipper han besvära bondgårdar och ställa till villervalla i ett sambälle, hvilket saknar både polis- och annan vakt.

Nu har utskottets vice ordförande sagt, att denna sak icke skulle vara någon nykterhetsfråga, och han föreställde sig, att han därmed vederlade mig. Jag sade uttryckligen, att det var en ordningsfråga och dessutom en nykterhets- och en barmhärtighetsangelägenhet. Men vidare ber jag få säga, att anhållan om frambärande af min motion kommit från representationen af ett nykterhetssällskap, som inom Jönköpings län räknar 20,162 medlemmar. Någon af dess representanter torde väl äfven äga omdöme af hvad som går i

Angående berusade personers förhindrande att resa med statens järnvägar. nykterhetsvänlig riktning. Jag håller för min del före att personer, som vilja vara nyktra, föredra att resa tillsammans med nyktra, och jag tror, att våra nykterhetsvänner gärna skulle se, att järnvägstågen så fullkomligt som möjligt rensades från onyktra personer. Jag ber därför ännu en gång om att i ordningens, harmhärighetens och nykterhetens intresse få yrka bifall till min motion.

(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde härefter propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid af herr Räf, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 132 ja mot 46 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af reglementet för trafiken på statens järnvägar.

§ 3.

Angående undervisning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar. Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 20, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undervisning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 1, hade herr *E. O. V. Wavrinsky* i Stockholm föreslagit, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville vid ordnandet af undervisningen i hälsolära träffa åtgärder, hvarigenom upplysning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och

verkningar och därmed följande ansvar vid lämplig ålder komme att lämnas det uppväxande släktet.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huru och i hvad mån upplysning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar kunde lämnas det uppväxande släktet.

Angående undervisning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit för kammaren föredragen, yttrade

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Det torde vara något djärft att i denna fråga uppträda emot ett enhälligt utskott, i synnerhet som dess utlåtande är undertecknadt af en läkare, men jag vågar dock hemställa, huruvida han eller öfriga, som deltagit i utskottets beslut, känna så väl till förhållandena på landet, som man i detta fall torde ha skäl att taga i beaktande. Jag tror nämligen, att förutsättningarna för den ifrågasatta undervisningen i viss mån saknas på landsbygden. Man torde ej heller där hafva tillgång till lämpliga lärarekrafter. Och medan man i riksdagsskrifvelser eljest vanligen inlägger den mening, att Kungl. Maj:t må framkomma med förslag i viss riktning, tror jag, att man i detta fall snarare borde frambålla, att undersökningen absolut icke behöfver medföra detta gifna resultat. Och det är att märka att utskottet själf säger: »I alla händelser torde undervisningen i de veneriska sjukdomarnas natur knappast böra förekomma i folkskolan, åtminstone torde gossarna oftast vara för unga för denna undervisning. Att man anser flickor vid samma år kunna erhålla dylik undervisning beror på att de vid denna ålder ju äro mera utvecklade än gossarne, och att de, då de slutat folkskolan och träda ut i lifvet i tjänst eller annat arbete, ofta betraktas och behandlas som mogna kvinnor. I detta afseende har man en god erfarenhet från Stockholm, där flickorna i folkskolans högsta klass undervisas i sexuell hygien, och i större samhällen, där kvinnliga läkare eller för undervisningen lämpliga lärarinnor finnas att tillgå, torde exemplet från Stockholm böra mana till efterföljd.»

Där se vi sålunda, att det redan kan förekomma en undervisning på de platser, där den bäst behöfves; och där stå lärare- och lärarionekrafter till buds. Alltså är det icke omöjligt att få denna sak genomförd, utan att Riksdagen behöfver ingripa och komma med generella stadganden, som icke kunna tillämpas. Ty man bör observera, att vi på landsbygden nästan genomgående hafva samskolor; och där torde väl denna undervisning icke vara på sin plats.

»Vidare», säger utskottet själf, »har Dermatologiska sällskapet i Stockholm — en sammanslutning af läkare, verksamma på dermatologiens och syfilidologiens områden — författat en uppsats med rubrik »Om de smittosamma könssjukdomarne. Upplysningar och råd riktade till Sveriges vuxna ungdom». Sedan Kungl. Maj:t under sistlidne oktober efter ansökan beviljat nämnda sällskap fem tusen kronor för bestridande af trycknings- och distributionskostnader,

Angående undervisning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar. kommer denna uppsats att såsom flygblad utdelas till arméns och flottans personal, till arbetareorganisationer, föreläsningsföreningar och folkbibliotek, till den vid högskolan studerande ungdomen, till högre allmänna läroverkens abiturienter m. fl.»

Ja, äfven där äro ju redan åtgärder vidtagna för att på lämpligt sätt i den lämpligaste åldern meddela denna undervisning; och jag för min del tror, att det är mycket bättre, att upplysning härom sker i bokform än att den bibringas medelst offentliga föredrag. Då det sålunda visat sig, att frågan redan beaktats och redan föranledt till ingripande från regeringens sida, så tror jag, att det är onödigt att Riksdagen vidtager ytterligare åtgärder i saken, och framför allt anser jag, att man icke bör ställa så till, att vi på landsbygden, där utskottets medlemmar likvisst erkänna att förhållandena äro olämpliga för undervisningens meddelande, ändock skola välsignas därmed.

Jag tror, att vi också böra draga i betänkande att skriva till Kungl. Maj:t i tid och otid. Här åberopar nu utskottet, att lagutskottet i en annan fråga sagt, att »en förbättrad undervisning om de smittosamma sjukdomarnas natur och verkningar samt en därigenom åstadkommen vidgad kännedom om de faror, de kunna draga med sig såväl för den sjuke själf som för hans maka och ett kommande släkte, skola säkerligen i minst lika hög grad som de lagbud, motionären ifrågäställt, medföra en ökad ansvars känsla» etc.

Ja, där finnes ju förvisso uttryckt en förhoppning om förbättring genom undervisning. Men, detta hindrar ju ej, att, såsom jag redan sagt, undervisningen mycket lämpligare sker i bokform än att den sker genom föredrag, föreläsnings- och förevisningskurser. Jag tror, att det är bäst att man stannar, när man ser, att regeringen ändå har uppmärksamheten fäst på saken; och jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr *Sandén* instämde.

Herr Beckman i Linköping: Herr talman! De betänkligheter, som den siste ärade talaren hyser med anledning af denna fråga, hafva visserligen i ganska hög grad delats af utskottet; och om herrarne läsa igenom detta utskotts betänkande, så torde däraf med all önskvärd tydlighet framgå, att utskottet icke visat sig blindt för de svårigheter, som med denna högst grannliga fråga stå i det närmaste samband. Men om också, såsom herr Lindblad sade, det torde vara ytterst svårt att på landsbygden i detta ämne skaffa en undervisning, som kan vara lämplig, så finnes det å andra sidan åtskilliga orter, såsom vid större stationssambällen etc., där en sådan undervisning kan vara af stor nytta.

Jag kan gärna nämna, att inom utskottet till en början svårigheterna ansågos så pass stora, att utskottet var betänkt att hemställa om afslag å motionen; men utskottet blef omvänt genom den omständigheten, att detta års Riksdag i en annan fråga, som nära sammanhänger med denna, själf framhållit, att ungdomen just på undervisningens väg bör lära känna de smittosamma sjukdomarnas natur och verkningar samt därigenom erhålla kännedom om de faror,

de kunna draga med sig. Ehuru man sålunda kan vara tveksam, huruvida undervisning på alla ställen kan och bör astadkommas, så bör tvekan ej råda därom, att, *där* undervisning kan astadkommas, den bör verka synnerligen välgörande. Utskottet har också i denna fråga ställt sig på en ståndpunkt, som ger bestämdt rätt åt dem som yrka, att sådau undervisning ej skall anordnas, där svårighet för undervisningens meddelande förefinnes, men däremot anse, att den bör åvägabringas på platser, där densamma utan svårighet kan utföras. För min del tror jag, att utskottet funnit rätta vägen, då det framställt förslag om att Kungl. Maj:t måtte utreda, huru och i hvad mån upplysning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar må kunna lämnas det uppväxande släktet; och har jag därför all anledning att yrka bifall till hvad utskottet hemställt.

Angående undervisning om de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar.
(Forts.)

Häri instämde herr *Kjellberg*.

Herr Lindblad i Närlunda: Ja, den ärade utskottsledamotens bevisföring synes mig snarare styrka min anmärkning än tala till fördel för utskottets förslag; ty att Riksdagen i ett annat utlåtande omnämner en förbättrad undervisning om de smittosamma sjukdomarnas natur och verkningar, det är väl ingenting som förpliktar oss att nu skriva härom till Kungl. Maj:t. Utan får väl det uttalande, som Riksdagen då gjort, gälla hvad det kan i det sammanhang, hvori det förekommer.

Jag vill påminna om, att häromdagen var det en talare här bakom mig på sørmlandsbänken, som, på tal om militäröfningarnes bedrivande vid skolorna, just upplyste om att redan nu ämnena trängas på undervisningsplanen. Jag undrar då, om det kan vara lämpligt att söka få äfven denna undervisning in där; och jag tror, att vi kunna vara vissa om att det upplysningsarbete, som redan är igångsatt, kan i denna mycket grannlaga fråga tills vidare vara tillräckligt, och att vi göra klokast i att avvakta resultatet af detta arbete. Jag yrkar fortfarande afslag å utskottets utlåtande.

Herr Kjellberg: Jag har redan instämt med min ärade kamrat från utskottet, herr Beckman i Linköping; men jag vill fästa herr Lindblads uppmärksamhet på följande. Af sidan 7 i utskottets utlåtande, där lagutskottets utlåtande n:o 9 refereras, framgår, att lagutskottet hade afstyrkt den motion, hvarom då var fråga, så att detta lagutskottsutlåtande föranledde icke till aflåtande af den utaf motionären begärda skrivelsen till Kungl. Maj:t, ty Riksdagen gillade utskottets utlåtande och biföll dess hemställan; och det är därför som andra tillfälliga utskottet sagt, att innevarande års Riksdag genom att bifalla lagutskottets utlåtande n:o 9 redan uttalat sig för en förbättrad undervisning om de smittosamma sjukdomarnas natur och verkningar.

Vidare vill jag nämna gentemot herr Lindblad, att hvad som står på samma sid. 7 om Dermatologiska sällskapet i Stockholm ju är en mycket beaktansvärd sak, i det att detta sällskap genom understöd från Kungl. Maj:t blifvit satt i tillfälle att utgifva ett flyg-

Angående
undervisning
om de smitto-
samma och
ärflika sjuk-
domarnas
natur och
verknningar.

(Forts.)

blad, om hvars innehåll utskottet tagit noggrann kännedom; men detta flygblad rör sig endast om de smittosamma könssjukdomarna och innehåller intet om sexuell hygien i allmänhet.

Nu har utskottet å öfvergången mellan sidorna 3 och 4 i utlå-
tandet framhållit, att kunskapen om de smittosamma könssjukdomarna
på det intimaste sammanhänger med ungdomens upplysning i sexuella
ting i allmänhet; och jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå,
att det aldrig skulle falla mig in att tillstyrka en lösryckt under-
visning om dessa sjukdomar. För att man skall kunna undervisa
ungdomen eller personer i allmänhet i en sådan fråga, fordras först
och främst kännedom om könslivets lagar och de till könslivet
hörande processerna under normala förhållanden. Vi möta nämligen
där samma omständigheter, som då det gäller undervisning i alkohol-
frågan.

Det är gifvet, att hvarje undervisning om alkoholens förstörande
inflytande på den mänskliga organismen är fullständigt meningslös,
om man ej först meddelar undervisning om människokroppens bygg-
nad och förrätningar under normala förhållanden. Utskottet har så-
lunda utgått därifrån, att hvad man först skall ha för ögonen för att
kunna meddela undervisning om de smittosamma könssjukdomarna,
det är att få till stand undervisning om sexuella ting öfver hufvud
taget. Det kan ju ej nekas, att utskottet i detta afseende haft stöd
i det referat från det tyska sällskapet för könssjukdomarnas bekäm-
pande, hvilket lämnades af med. dr Magnus Möller i hans uppsats,
Om sexuell uppfostran, Stockholm 1907, hvarom redogöres längre ned
på samma sida.

Det är nämligen gifvet, att om man ställer undervisningen om
de smittosamma könssjukdomarna särskild, som en undervisning för
sig, då kommer man enligt min mening in på en mycket betänkelig
väg, ty då sticker detta kapitel för mycket af från andra områden,
tillhörande hälsoläran. Nu har utskottet förklarar, att undervisningen
bör ske så småningom, och att den bör sammanhänga med under-
visningen om människokroppen i friskt och sjukt tillstånd i allmänhet.
Det var således just detta, som från början gjorde utskottet tveksamt
i frågan, ty svårigheten ligger i att kunna, särskildt på landsbygden,
bibringa en sådan kunskap om det sexuella livet under normala
förhållanden.

Nu ha vi emellertid på grund af lagutskottets nyss berörda ut-
låtande funnit oss böra gå på den vägen, vi gått, och sålunda an-
hålla hos Kungl. Majt om ett öfvervägande, *huru* och *i hvad mån*
upplysning om de smittosamma och ärflika sjukdomarnas natur och
verknningar må kunna lämnas det uppväxande släktet. Vi ha ej på
något sätt sökt precisera, inom hvilka olika klasser och skolor denna
undervisning må ifragakomma, utan endast uttalat önskvärdheten af
att det uppväxande släktet på så naturligt sätt som möjligt blir un-
dervisad på detta ytterst delikata område. Jag använder detta attribut
därför, att undervisningen härvidlag kräver större takt och finkänslig-
het än andra ämnen. Den kan lika litet meddelas lösryckt ur sitt
allmänna sammanhang, som undervisningen om alkoholens fördärflika
inverkan och om tuberkulosen. Vi böra försöka få in sexuell hygien

i ett pedagogiskt program, där man börjar med undervisning om de fysiologiska förhållandena på detta område och vid lämplig ålder öfvergår till meddelande af kunskap om de sjukliga förändringarna och de faror, som hota på detta område, och vi böra lägga undervisningen så, att ungdomen på ett naturligt sätt blir undervisad om naturliga förhållanden. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående undervisning om de smittsamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar.
(Forts.)

Med herr Kjellberg förenade sig herrar *Johansson* i Öja och *Sundin*.

Herr Lindblad i Närlunda: Jag ber om ursäkt att jag nödgas uppträda ännu en gång, men jag vill säga det, att har Riksdagen redan i ett utlåtande fått fram ett uttalande i den här saken, är det bäst, att det får gälla, hvad det kan. Men att inkomma med ytterligare uttalande i samma sak det är att stryka under det alldeles för mycket och kan ej vara lämpligt.

Här har utskottet återopat erfarenhet från Tyskland, och på sidan 4 säges också:

»Liksom man hos oss angående en sådan undervisning har en mycket ringa erfarenhet, så har man ej heller från utlandet mycket att lära, da ju frågan äfven där är jämförelsevis ny. Längst torde man hafva hunnit i Tyskland, där det är 1902 stiftade Tyska sällskapet för könssjukdomarnas bekämpande bedrifvit ett kraftigt och som det vill synas äfven lyckosamt upplysningsarbete genom föredrag, flygblad, diskussionsmöten m. m. I maj 1907 hölls i Mannheim en kongress för sexuell pedagogik, för hvars förhandlingar med. dr Magnus Möller redogör i en förträfflig uppsats, Om sexuell uppfostran, i Allmänna Svenska Läkartidningen för 1907. Utskottet tillåter sig att härur låna utdrag ur kongressens förhandlingar »

Jag skall ej läsa upp alltsammans, utan blott göra ett utdrag. Det står i mom. 6.

»I skolan an knyter sig meddelandet af det nödiga sexuella vettandet mest otvunget och naturligt till undervisningen i naturvetenskap, hvarvid läraren med tillhjälp af plancher och preparat kan, alltefter barnens utveckling mer eller mindre i detalj, förklara könslifvets elementära fenomen, såsom växternas och djurens befruktning, fröets och fostrets utveckling, det senares födande, ungarnas uppfödande o. s. v. På frågorna om själfva könsakten, om könslifvets förvillelser äfvensom om könssjukdomarna bör i folkskolan ej ingås, åtminstone ej i gosskolorna.»

Där säges således, att dylika frågor ej böra införas i folkskolan, och då tycker jag att vi ej heller böra skrifva till Kungl. Maj:t att nu få in dem i folkskolan.

Herr Lindb i Gefle: Herr talman! Herr Lindblads anmärkning om lagutskottets utlåtande synes mig ej ha mycket skäl för sig, eftersom detta lagutskottets utlåtande innebär ett afslag på ett framställt förslag, och detta afslag till stor del motiverades därmed, att en förbättrad undervisning om de smittsamma och ärftliga sjukdomarnas

Angående
undervisning
om de smitto-
samma och
ärflika sjuk-
domarnas
natur och
verkningar.
(Forts.)

natur och verkningar skulle göra de af motionären begärda åtgärderna öfverflödiga. När nu fråga om en dylik undervisning direkt drages under Andra Kammarens pröfning, anser herr Lindblad, att det förra afslaget å den då föreliggande motionen bör vara ett skäl att icke bifalla den nu väckta frågan.

Då jag inom utskottet varit af den meningen att, oafsedt huru beskaffadt detta lagutskottets utlåtande varit, jag gärna ville i förevarande försiktiga form tillstyrka motionen, ber jag att också få bemöta ett par ord af herr Lindblad. Han sade, då han talade om hvad Dermatologiska sällskapet gjort: »Låtom oss hålla oss till det skrifna ordet och till den lämpligaste åldern!» Den lämpliga åldern, som åsyftas, är bevaringsaldern. Men då vågar jag säga, att det är tyvärr så ställt, att en undervisning i många fall kommer alldeles för sent, hvilket dock naturligtvis ej hindrar, att den tidigare mottagna undervisningen bör ytterligare vid de åren kompletteras. Och jag anser, att här den muntliga föreläsningen, rätt bedrifven, skulle vara af största betydelse. Jag kan till stöd för denna åsikt anföra ett litet exempel. Helt nyligen besökte doktor Karolina Viderström Gäfle och höll en föreläsning i detta ämne för vuxna kvinnor. Det var ett fulltaligt auditorium af mödrar, lärarinnor och andra med dem jämförliga, och det fanns ej mer än en mening därom, att de voro föreläsarinnan stor tack skyldiga för den lämnade undervisningen.

Då här talas om att man måste ställa den ifrågasatta undervisningen i omedelbart och naturligt sammanhang med undervisningen i naturkunskap, och att undervisningen måste bestridas af naturvetenskapligt utbildade och skolade lärare, då måste, innan man kan gå vidare på den föreslagna vägen, i våra seminarier meddelas undervisning i sexuell pedagogik, så att de blifvande lärarna kunna på lämpligt sätt anknyta denna undervisning till den undervisning, som redan lämnats. Jag anser därför, att Andra Kammaren ej behöfver tveka att bifalla denna utskottets hemställan, i hvilken jag ber att få instämma.

I detta anföraende instämde herrar *Eriksson* i Älgered, *Kvarnzelius*, *Hörnsten*, *Anderson* i Baggböle, *Berglund*, *Eriksson* i Rödsta, *Eriksson* i Grängesberg, *Bosson*, *Beckman* i Djursholm, *Tengdahl*, *Warburg*, *Branting*, *Larsson* i Lund och *Thavenius*.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed vara afslutad, gaf herr talmannen proposition på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 91 ja, men 94 nej, hvadan kammaren således afslagit utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

§ 4.

Lagutskottets utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skyldighet för staten att erlagga skatt till kommun för staten tillhörig fastighet eller industriell anläggning, föredrags härefter, och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Därnäst i ordningen förelåg Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 21, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t dels angående anställande af järnvägsinspektör för öfvervakande af trafiksäkerheten vid järnvägarna och dels angående utredning i syfte att vid inträffad järnvägsolycka undersökning af olyckans orsak alltid måtte verkställas genom kompetent och opartisk myndighet m. m.

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.

Herr *F. Berglund* hade uti en i Andra Kammaren väckt motion, n:o 96, hvilken hänvisats till tredje tillfälliga utskottets behandling, föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville begära utredning och därpå grundadt förslag om anställandet af järnvägsinspektör med uppgift att vaka öfver trafiksäkerheten vid statens och enskilda järnvägar, leda undersökningen efter inträffad järnvägsolycka samt såsom sakkunnig biträda domstol i järnvägs mål.

Sedermere hade till utskottet öfverlämnats en inom kammaren af herr *F. W. Thorsson* väckt motion, n:o 240, däri han hemställt, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet, nämnd eller särskilda tillsatta järnvägsinspektörer, samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolyckor sakkunniga åt domstolen böra tillkallas.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen med anledning af herr Berglunds motion, n:o 96, och herr Thorssons motion, n:o 240, ville i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar under

Angående
trafiksaker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.
(Forts.)

sökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet, nämnd eller särskildt tillsatta järnvägsinspektörer, samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolyckor sakkunnige åt domstolen borde tillkallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Öberg*, med hvilken herr *Carlsson* i Norra Smedstorp instämt och som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med anledning af herrar Berglunds och Thorssons motioner ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära utredning och därå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet eller nämnd, samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolyckor sakkunnige åt domstolen böra inkallas.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr *Öberg*: Herr talman, mina herrar! Då jag, såsom synes af det föredragna utskottsbetänkandet, skilt mig från utskottets majoritet och uttalat en särskild mening, som angifves i den vid betänkandet fogade reservationen, torde det tillåtas mig att med anledning häraf säga några ord. Det spörsmål, som nu är före, var äfven föremål för debatt vid sistlidet års riksdag, då samme motionär, herr Thorsson, föreslog, »att Riksdagen ville besluta i skrifvelse hos Kungl. Maj:t begära utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar alltid måtte uppdragas åt kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som genom fullt kompetent och opartisk person verkställer en fullständig utredning, samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid dylika måls handläggning i likhet med hvad som sker vid upptagandet af sjöförklaring sakkunnige böra tillkallas såsom rådgifvare». Med anledning af denna herr Thorssons motion under fjolårets riksdag tillstyrkte Andra Kammarans tredje tillfälliga utskott motionärens förslag i så måtto, att det uti sitt utlåtande föreslog, »att kammaren skulle i skrifvelse hos Kungl. Maj:t begära utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans omfång, dess orsak och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet eller nämnd samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolycka sakkunnige åt domstolen böra tillkallas». Såsom synes af denna utskottets hemställan, inskränkte sig utskottet i sitt utlåtande vid fjolårets riksdag till att gå en medelväg och föreslog, att man i skrifvelse hos Kungl. Maj:t skulle begära utredning i och för att få utrönt vid inträffade järnvägsolyckor om olyckans orsak, verkningar m. m., och utskottet kunde då icke, såsom uti motionen föreslagits, hemställa, att en sådan undersökning skulle uppdragas åt väg- och

vattenbyggnadsstyrelsen, utan utskottet ansåg, att man icke vid en sådan skrifvelses aflåtande skulle särskildt utpeka väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller annan myndighet, utan att det skulle få bero på de omständigheter, som vid utredningen kunde ifrågakomma. Med andra ord, Kungl. Maj:t skulle, enligt utskottets förslag, äga fria händer att föreslå de åtgärder, som i anledning häraf kunde befinnas nödiga. Detta utskottets förslag vann i fjol Andra Kammarens bifall.

Angående
traffiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.
(Forts.)

Nu har frågan i år åter upptagits af samme motionär, herr Thorsson, jämte en annan motionär, herr Berglund, hvilka hvar för sig hemställa om skrifvelse till Kungl. Maj:t i och för dylik undersökning vid inträffade järnvägsolyckor, men i år gå dessa motionärer väsentligt längre och nöja sig icke med det beslut, som Andra Kammaren för sin del i fjol fattade, utan hemställa, att Kungl. Maj:t vid en sådan undersökning särskildt skall se till, huruvida icke undersökningens slutresultat kunde blifva det, att *särskilda järnvägsinspektörer skulle anställas*. Det är just härutinnan, som jag skiljer mig från utskottsmajoriteten. Jag har ställt mig på Andra Kammarens ståndpunkt, och jag vidhåller de åsikter och det förslag, som från Andra Kammarens tillfälliga utskotts sida i fjol framkommo och som rönt erkännande af denna kammare, ty jag har för min del icke funnit något skäl föreligga för att frånträda denna ståndpunkt. Då det *syfte*, som framträder i innevarande års motion, är detsamma som i fjolårets af Andra Kammaren fattade beslut, nämligen åstadkommande af en opartisk undersökning i och för att få konstateradt, hvar fel och brister ligga, när en järnvägsolycka inträffar, härigenom vinnes, synes det mig, som om man bort nöja sig och härvid stanna. Men utskottet tyckes nu icke längre vilja vidhålla sin ståndpunkt från i fjol utan är redan nu, efter *endast ett års förlopp* färdigt att frånträda densamma och gå vida längre, än hvad utskottet och denna kammare för sin del i fjol ansåg sig böra göra, och hemställer därför om bifall till motionerna i fråga i ändamål, jag upprepar det, att utredningens resultat skall blifva det, att man skall få fram en särskild tjänstemannakår, så kallade järnvägsinspektörer i och för järnvägarnas öfvervakande. Jag hyser den åsikten, att när man sålunda skall skrifva till Kungl. Maj:t och begära utredning, bör man icke på förband binda Kungl. Maj:t medelst att uttala någon så förutfattad mening, utan man bör hafva förtroende för Kungl. Maj:t, att man åt Kungl. Maj:t lämnar öppet att föreslå de åtgärder, som i anledning af utredningen anses nödiga. Då utskottet i fjol i sitt utlåtande, bland annat, sade: »det kan nämligen tänkas, att utredningen gifve vid handen, att någon ännu lämpligare anordning af dessa undersökningar kunde, åtminstone i vissa fall, göras, och det torde därför vara önskligt, att Kungl. Maj:t vid utredning och vid uppgörande af förslag till bestämmelser i ämnet, icke måtte känna sig påverkad af några riksdagens uttalanden i förut bestämd riktning», och därmed gaf till känna, att man icke på förband ville binda Kungl. Maj:t, synes mig, som om man i år borde förfara på samma sätt och lämna öppet för Kungl. Maj:t att föreslå de åtgärder, som kunna befinnas lämpliga och nödiga, sedan utredning verkställt. Då jag så-

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.

(Forts.)

lunda, herr talman, ej kan gilla utskottsmajoritetens förslag, att man, såsom här föreslås, skall skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet, nämnd eller särskildt tillsatta järnvägsinspektörer, samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolyckor sakkunnige åt domstolen böra tillkallas, så tillåter jag mig, på grund af det anförda, att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den reservation, som jag bifogat utskottets betänkande.

Herr Carlsson i Norra Smedstorp instämde.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke medgifva, att utskottet, på sätt reservanten nyss nämnt, ställt sig på annan ståndpunkt i denna sak i år än i fjol. I fjol hemställde utskottet, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet eller nämnd». Däri ligger ju, att om Kungl. Maj:t anser, att denna undersökning enklast och lämpligast bör anförtros åt en eller flera inspektörer, innefattas detta fullkomligt inom ramen för den kläm, som utskottet förordat i fjol, och utskottet har, på sätt reservanten nämnde, särskildt pointerat, att det icke vill binda Kungl. Maj:t, utan Kungl. Maj:t får anställa utredning och komma med förslag om lämplig undersökning genom myndighet eller nämnd, och häraf framgår tydligt, att Kungl. Maj:t kan uppdraga denna undersökning äfven åt inspektörer. Det torde vara sannolikt eller åtminstone möjligt, att en undersökning genom inspektörer kan blifva billigare och i flera afseenden lämpligare, och utskottet har därför lika litet i år som i fjol velat binda Kungl. Maj:t. Orsaken, hvarför tillägget gjorts, är emellertid den, att motionären i år tillagt dessa ord, och utskottet har icke ansett sig böra taga afstånd härifrån, utan om Kungl. Maj:t skulle finna, att undersökning beträffande järnvägsolyckor lämpligen kan anförtros åt inspektörer, har utskottet velat godkänna äfven denna utväg. Såvidt jag förstår, står utskottet således på samma ståndpunkt i år som i fjol. Det vill lämna åt Kungl. Maj:t att bestämma, *huru* undersökningen skall ske. Genom de ord, som äro tillagda, eller »särskildt tillsatta järnvägsinspektörer» pekar utskottet i enlighet med motionärens förslag på ytterligare en anordning, som Kungl. Maj:t möjligen kan finna lämplig. Då jag sålunda icke kan finna, att utskottet ställt sig på annan position i år än i fjol, och reservanten sålunda synes sakna fog för sin rädsla att låta dessa ord inflyta i klämman, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Berglund: Herr talman! Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att ingen känner bättre hvar skon klämmer än den, som

bär densamma, och om sanningen af detta ordspråk vittnar den mängd af uttalanden, som i dessa dagar framkommit från järnvägsmän landet rundt. De många och hårda straff, som vid olika tillfällen drabbat järnvägsmän vid såväl statens järnvägar som de enskilda banorna, straff, som varit utmätta på ett så hårdt sätt, som endast förekommer vid urbotta brott eller uppsätlig skadegörelse, hafva naturligtvis särskildt hos den stora järnvägspersonalen väckt en önskan om ändring i dessa förhållanden. Man måste resonera som så: i dag gäller det mig, i morgon dig. Förhållanden kunna inträffa, öfver hvilka den enskilde icke kan råda, men därvid fästes intet afseende. Lagens bokstaf måste följas, och den bjuder i många fall afsked och längre eller kortare fängelsestraff. Under sådana förhållanden är det ju förklarligt, att protester mot sådana domar så ofta förekomma.

Jag vill påminna herrarna om ett fall, som herrarna känna till, nämligen det s. k. Teménska målet eller olycksfallet i Nyåker. Själf var jag personligen med i detta fall. Jag åkte i samma vagn, i hvilken två människor dödades, och har inför domstol aflagt vittnesmål i saken. Det lider intet tvifvel, att icke föraren härvidlag öfverskred sin befogenhet, att den fart, med hvilken han körde tåget, var större, än den instruktionen medgaf, och han dömdes till tre månaders fängelse, afsättning från sin tjänst och förklarades dessutom skyldig att utgifva skadestånd. Nu kan man fråga, huru en opposition mot domen kunnat uppstå, om föraren verkligen begått ett fel. Härpå vill jag svara med en annan fråga: tro herrarna, att en sådan opposition kunnat växa upp, därest de förberedande undersökningarna, hvilka dock äro af ofantligt stor vikt och betydelse, bedrifvits af fullt opartiska, *utomstående* personer, nämnd, myndighet eller inspektörer? Jag för min del tror åtminstone icke detta. Blotta vetenskapen om, att den eller de personer, som verkställa en sådan förberedande undersökning, kunna på ett eller annat sätt vänta skada eller olägenhet af, huru undersökningen bedrifves, redan denna vetenskap, säger jag, är tillräcklig att hos såväl den dömde som hos andra personer väcka den tanken till lif, att alla omständigheter härvidlag icke vunnit beaktande. Man kan tänka sig, att äfven andra omständigheter än den fart, med hvilken ett tåg framföres, exempelvis banvallens beskaffenhet, kan vålla en olycka. Vi veta ju alla, att en bana garanteras stå emot en viss hastighet, låtom oss säga 90 kilometer i timmen, en ångpanna ett visst tryck, exempelvis 10 kg., och att en kätting garanteras uppbära så och så mycket. Men, mina herrar, denna bana, ångpanna eller kätting får icke springa sönder i och med detsamma, som hastigheten öfverskrides, trycket eller spänningen något ökas. Man måste fråga sig, om olyckan verkligen blifvit så stor, om det varit så, att en marginal, en säkerhetskoefficient utöfver den tillättna hastigheten af 20 kilometer i timmen härvid förefunnits. Man frågar: har i detta fall en sådan koefficient funnits? Tanken på en omläggning af bestraffningssystemet och en önskan att erhålla en opartisk undersökning vid järnvägsolyckor har länge funnits. Denna tanke upptogs först af styrelsen för Svenska Järnvägsmanaförbundet, en sammanslutning af järnvägsmän från såväl statens järnvägar som enskilda banor, hvilken enligt officiella uppgifter

*Angående
traffiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.*

(Forts.)

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.

(Forts.)

omfattar 27,956 medlemmar. De hårda straff, som vid olika tillfällen drabbat järnvägstjänstemän vid utfövändet af deras ansvarsfulla yrke, straff, som gällt fängelse och tjänstens förlust, hafva framkallat denna rörelse. Därtill kommer olikhet i bestraffningssystemet. Under det att på en plats, i ett distrikt eller vid en afdelning en viss förseelse bestraffats mycket hårdt, har på en annan plats, i ett annat distrikt eller vid en annan afdelning samma förseelse fått umgällas med mindre hårdt eller ringa straff. Till belysande af, huru hårda straff, som blifvit ådömda till följd af järnvägsolyckor, skall jag be att få relatera ett par händelser, som timat, den ena vid en bolagsbana och den andra vid statens järnvägar.

I juli månad 1906 inträffade en järnvägsolycka vid Södertörns villastad. Därvid tillgick så, att ett par arbetare skjutit ut en vagn och ställt densamma utom hinderpålen. Tåget kommer, kör på vagnen och skadar den. Äfven ett människolif spilldes, i det att distriktschefen Isberg fick sitt ben skadadt och afled till följd af denna olyckshändelse. Stationsmästaren på stationen hade under middagstiden sagt till stationskarlen, att han kunde få gå till sin middag, han skulle endast gå till vexlarne och se till, att de stode rätt och fälla semaforen för tåget. Detta gjorde stationskarlen. Han såg, att arbetarne sysslade vid en vagn vid sidan, men de hade då ännu icke skjutit ut densamma. Sedan emellertid stationskarlen hade fällt semaforen och lagt vexlarne klara, sköto dessa arbetare ut vagnen, och de gjorde det därför att spåret var så trångt, att det icke fanns möjlighet att lossa vagnen på annat sätt. Då tåget kommer, går stationsmästaren ut, ser, att vexlarne äro klara, ser, att semaforen står för klart, och vet, att stationskarlen intar sin måltid i närheten, men han observerar icke, att denna vagn är ute. Följden blef en katastrof. Så blef det åtal vid häradsrätten. Här öfverröstade nämnden domaren och frikände stationsmästaren samt dömde de två arbetarne till två månaders fängelse hvar. Ordföranden i häradsrätten hade velat ådöma arbetarne fyra månaders fängelse vardera och stationsmästaren två månaders fängelse. Hofrätten gjorde den ändringen i häradsrättens utslag, att stationsmästaren dömdes till två månaders fängelse och arbetarna till 100 kronors böter vardera, hvilken dom stadfästes vid högsta rätt.

Detta var det ena fallet. Det andra tilldrog sig på en station strax norr om Stockholm, nämligen Rosersberg, i januari månad i år. Det från Uppsala kommande persontåget körde in på ett stickspår och mot ett par vagnar, hvarvid dessa ramponerades och äfven ett par af betjänningen lindrigt skadades. Orsaken till olyckan var den, att en extra stationskarl, som var placerad vid vexeln, hade glömt att lägga om denna. Stationsmästaren hade varit sjuk en längre tid och var första dagen i tjänstgöring. Han hann icke ut till vexeln, innan tåget kom och så uppkom denna skada, som af järnvägsstyrelsen uppskattades till 301 kronor 60 öre. Denna stationsmästare blef åtalad och likaså stationskarlen och de dömdes till en månads fängelse vardera samt till afsked ur statens tjänst. Och dock hade stationsmästaren tjänstgjort i öfver 30 år med de allra utmärktaste vitsord om skötsambet och pålitlighet. Ett 70-tal per-

soner i trakten skrefvo under en petition, hvari hemställdes, att han måtte befrias från straff. Man gick till hofrätten, den fastställde domen, man gick till högsta domstolen, men ej heller här vanns någon ändring. Man frågar sig ovillkorligen inför sådana drakoniska straff: kan sådant vara riktigt? Nu är visserligen saken afhjälpt, men afhjälpt i nådeväg. Järnvägsstyrelsen ingick nämligen till Konungen med begäran om nåd för denne man, och Konungen har vidtagit den ändring, att stationsmästaren af nåd befriats från det honom af domstolen ådömda straffet och sluppit undan med en månads suspension. Ingen kan eller vill förneka den absoluta nödvändigheten af disciplin, ordning och reda för att i möjligaste mån förekomma järnvägsolyckor, men tro herrarna, att trafiksäkerheten blir bättre tillgodosedd därigenom att man sätter järnvägsmännen i fängelse, alldeles som om deras förseelser vore uppsåtliga? Det råder för närvarande inom järnvägsmannakretsar en allmän känsla af otrygghet och af fruktan för dessa hårda straff, och denna känsla har tagit sig uttryck i en från järnvägsmännen framställd önskan om inrättande af fackdomstolar och tillsättande af järnvägsinspektörer. Här i Stockholm var förra lördagen samlad en konferens af 100 ombud för alla i landet existerande föreningar af järnvägsmän *af alla grader*. Dessa ombud, som enligt mig lämnad uppgift representerade inemot 40,000 svenska järnvägsmän, uttalade sig i denna riktning, för fackdomstolar och järnvägsinspektörer. Man uppställde där önskemål vida utöfver hvad jag vågat i min motion begära och äfven långt utöfver hvad utskottet tillstyrkt. Det är ju naturligt och förklarligt, att män, som äro anställda i en uppslitande och farlig tjänst och som ha inför ögonen många exempel på hårda straff, som drabbat deras kamrater, icke för uppsåtligt vållande till olyckor, utan för olyckor, som äro att tillskrifva förhållanden, öfver hvilka de mången gång icke kunna råda, skola med all kraft verka för att bättre förhållanden måtte inträda. Äfven om dessa önskemål för närvarande icke stå att vinna, vore dock ett uttalande i denna riktning högeligen önskligt och skulle mottagas med största tacksamhet och tillfredsställelse.

Utskottet har ju här också tillstyrkt en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte.

Det synes mig då vara litet egendomligt, att utskottet i sin motivering polemiserar mot och på visst sätt föregriper den befogenhet, som eventuellt skulle tillmätas en järnvägsinspektör. Utskottet slutar likvisst med att tillstyrka anlitande af opartisk myndighet, nämnd eller särskildt tillsatta järnvägsinspektörer.

Lika egendomligt verkar utskottets föregående resonemang om att statens järnvägar borde undantagas från inspektionen, då utskottet likvisst i sin kläm icke skiljer mellan statens järnvägar och de enskilda järnvägarna. Utskottet pekar på, att trafiksäkerhetskommittén har föreslagit särskilda inspektörer vid de enskilda banorna. Men utskottet säger därefter, att statens järnvägar icke behöfva sådana inspektörer, enär de äga god tillgång på för sådant ändamål utbildade personer. Ja, detta betviflar jag visst icke. Jag tviflar icke heller på, att de enskilda järnvägarna äga kunskapsrika, dugliga

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m. (Forts.) och förträffliga män. Men frågan gäller här icke detta. Här gäller det, huruvida det skall finnas en utomstående inspektion eller icke, och om man har än så kompetenta män, lärers detta väl icke utesluta en dylik sak. Jag tror, att en suverän, oantastlig själfkontroll är af ondo. Flera utländska järnvägsförvaltningar hafva ock insett detta och inrättat sig därefter.

Herr Öberg sade nu, att man i år har gått väsentligt längre än i fjol. Ja, det beror på, hur man ser saken. Om utskottet hade sagt: vi behöfva en nämnd, myndighet och inspektör, så hade det varit en utvidgning. Men nu säger utskottet: en nämnd, myndighet eller inspektör. Namnet gör väl ändå mindre till saken.

Hvad slutligen beträffar den kostnad, som skulle uppstå, delar jag till fullo herr Öbergs betänkligheter i detta afseende. Men då vi i fjol tillsatte så många tjänstemän särskildt vid statens järnvägar, tror jag, att denna sparsamhetssynpunkt icke borde göras gällande nu, då det gäller att åstadkomma en utredning, som jag anser att allmänheten skulle i sista hand vinna på.

Ehuru det slut, hvartill utskottet kommit, icke tillfredsställer mig, och ehuru utskottets resonemang är motsägende, skall jag dock under förbandenvarande förhållanden icke göra något annat yrkande än på bifall till utskottets skrifvelseförslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det finnes väl ingen i denna kammare, som icke anser, att en oväldig och sakkunnig utredning bör komma till stånd vid eventuella järnvägsolyckor. Men därifrån och till tillsättandet af särskilda inspektörer torde dock vara ett tämligen stort steg. Jag kan knappast finna, huru utskottet kunna komma till ett sådant slut som det, hvartill utskottet kommit, nämligen eventuellt förordnande af särskilda inspektörer. Utskottet hänvisar ju först till trafiksäkerhetskommitténs betänkande och säger därefter: »Vid sådant förhållande synes det utskottet icke lämpligt att anställa en särskild järnvägsinspektör med den enligt utskottets åsikt alltför vidsträckt befogenhet, som motionären Berglund afsett.» Men i klämman förordar utskottet det oakadt tillsättande af särskilda järnvägsinspektörer. Jag kan icke finna sammanhanget mellan utskottets motivering och dess kläm i detta afseende.

För min del anser jag, att man icke i onödan bör tillsätta tjänstemän. Jag tror, att man kan vinna målet genom att tillkalla sakkunniga eller en särskild nämnd, då dylika frågor skola afgöras, och jag kan till och med gå så långt, att jag instämmer i herr Berglunds yttrande, att man borde hafva någon särskildt kompetent i domstolen eller åtminstone borde sakkunniga tillkallas. Men att tillsätta särskilda inspektörer, som skulle gå och vänta på att järnvägsolyckor inträffade, anser jag icke lämpligt. Man bör i stället andorna saken så, att, så snart en olycka inträffat, en sakkunnig utredning kommer till stånd. Då skola hädanefter icke sådana eventualiteter, som hittills inträffat, behöfva ifrågakomma.

Då jag tror, att man bäst vinner detta mål genom bifall till herr Öbergs förslag, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till hans reservation.

I detta anförande instämde herrar *Hammarström, Anderson i Hasselbol, Zimdahl, Svensson i Skyllberg, Lundell, Sjöberg, Johansson i Möllstorp och Jeansson i Kalmar.*

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.

(Forts.)

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren yttrade i sitt anförande, att vi ej borde hafva särskilda inspektörer, som gå och vänta på att järnvägsolyckor skola inträffa för att då verkställa undersökning. Det är detta, som utskottet också har tänkt och sagt i sitt utlåtande. Herr Berglunds motion afsåg någonting i den vägen, men detta ansågo vi skulle medföra för stora kostnader, hvarför vi afstyrkte hans motion i denna del. Då emellertid i sammanhang med den ifrågakvarande utredningen, spörsmålet om inspektörer, blifvit väckt, ville vi hålla fältet öppet för Kungl. Maj:t, så att Kungl. Maj:t kunde åt dessa personer, som möjligen komma att tillsättas, gifva hvilken benämning Kungl. Maj:t ville...

Herr Öberg sade i sitt anförande, att han ville lämna saken öppen för Kungl. Maj:t. Men han stängde dock den omnämnda utvägen för Kungl. Maj:t, i det han uteslöt inspektören, hvarom i är väckts motion. Hade det icke förelegat en motion härom, skulle vi icke hafva sagt någonting om inspektörerna. Skulle vi hafva afstyrkt motionen, så hade vi sagt: inspektör får ej tillsättas. Om Kungl. Maj:t då velat kalla den undersökande personen eller myndigheten inspektör, hade Kungl. Maj:t icke kunnat göra det. Därför inryckte vi ordet »järnvägsinspektörer» och hemställde om utredning angående undersökning genom »myndighet, nämnd eller särskildt tillsatta järnvägsinspektörer». När det är fråga om en tjänstemannakår och ytterligare kostnader härför, vill jag fråga: blir det dyrare eller billigare, om man använder benämningen nämnd eller benämningen inspektörer? Detta torde icke spela in i kostnadsfrågan.

Vidare vill jag påpeka det förhållandet, att redan nu göres undersökning. Men denna undersökning verkställas af dem, som i viss mån kunna vara partiska i saken, och vi vilja hafva opartiska personer. Äfven här kan ifrågasättas, huruvida det ena eller det andra blifver dyrare. Utskottet vill just, att de, som icke hafva med järnvägarnas byggande och underhåll att göra, skola verkställa undersökning. Det är af betydelse icke allenast för järnvägspersonalen utan äfven för den trafikerande allmänheten, att det blir en opartisk undersökning, ty den misstanken kan lätt uppstå — jag säger icke, att det verkligen förhåller sig så — att, om järnvägsstyrelsen låter verkställa undersökning genom personer, som haft med järnvägens byggande att skaffa, ansvaret lättare kan vältras öfver på andra personer. Således är frågan af betydelse både för personalen och för den trafikerande allmänheten.

Jag vill således, herr talman, på grund af hvad jag anfört, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Öberg: Herr talman! Först skall jag anhålla att få göra en rättelse i det yrkande, som jag har framställt, enär jag gjort mig skyldig till ett skriffel. Det heter här i mitt förslag: »att Riksdagen

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.

(Forts.)

med anledning af herrar F. Berglunds» o. s. v., men det skall vara »att Andra Kammaren för sin del ville besluta att» etc. Jag skall anbjalla att få ändra mitt förslag därhän, att det kommer att heta: »att Andra Kammaren för sin del ville besluta» etc. i stället för »att Riksdagen» etc.

Medan jag nu har ordet, skall jag tillåta mig att i sakfrågan ytterligare framhålla en synpunkt. Sedan herr Berglund, den ene af motionärerna, nu har varit i tillfälle att för kammaren framhålla behövet af en särskild järnvägsinspektör, hvarom han väckt motion, torde det vara på sin plats att något närmare undersöka och se till, af hvad beskaffenhet denne järnvägsinspektör skulle vara.

Efter det han framhållit, hurusom denne järnvägsinspektör enligt hans mening skulle vara en fullt opartisk och kompetent person med uppdrag att vaka öfver våra järnvägar och tillse, att inga olyckor skulle förekomma, säger han bland annat på sid. 5 i utskottsberäkandet: »Den uppgift, som en järnvägsinspektör i vårt land närmast skulle få sig förelagd, vore att, fullständigt fristående och oberoende af statens eller enskild järnvägsförvaltning, öfvervaka och kontrollera järnvägarnes skötsel och materiel samt tillse, att för trafiksäkerheten föreskrifna regler och instruktioner efterlefvas» Därefter fortsätter han: »Inspektören skulle vidare anställa undersökning vid olyckshändelse, höra dem, som närvarit vid olyckshändelsen, samt verkställa undersökning af platsen.» Slutligen säger han: »Det kunde äfven ifrågasättas, om ej järnvägsinspektör vid olyckshändelse, som föranledt rättegång vid civil domstol, lämpligen borde förordnas att biträda rätten såsom sakkunnig och därvid äga rätt att till parter och vittnen direkt framställa frågor, ty af frågans rätta formulering beror mycket svarets värde.»

Såsom herrarne se — jag ber nu att få särskildt stryka under detta — vill herr Berglund, den ene motionären, hafva fram sådana personer, som i första rummet skola öfvervaka våra statsbanor, i andra rummet skola verkställa undersökning, då järnvägsolyckor inträffa, för att utröna hvar orsaken till olyckan ligger, och slutligen skola deltaga såsom domare i de mål, som framkallas af järnvägsolyckor. Kan man då verkligen säga, att det blir opartiska personer, som skola deltaga i domstolsbehandlingen? Jag betvivlar störligen, att det anstår Riksdagens Andra Kammare att skriva till Kungl. Maj:t och begära anställning af dylika tjänstemän. Jag har ansett, att man borde nöja sig med att stanna vid det beslut, hvar till Andra Kammaren i fjol kom, och jag har ingen anledning att frånträda denna mening, i all synnerhet som jag har så godt stöd för min åsikt som ett beslut just af denna kammare. Jag tror, att det icke heller skulle vara kammaren värdigt att så fort byta om mening. Jag håller därför före, att kammaren handlar klokast i att kvarstå på den ståndpunkt, som kammaren i fjol intog.

Herr Larsson i Göteborg: Med anledning af herr Daniel Perssons i Tällberg yttrande om tillsättande af inspektörer, som skulle gå och vänta på järnvägsolyckor, skall jag be att få påpeka skill-

naden mellan de båda motionerna, något, som de föregående talarne redan i viss mån berört.

Herr Thorssons motion afser ju hufvudsakligen att vinna en bättre undersökning rörande olycksfall, sedan de hafva inträffat. Herr Berglunds motion afser däremot hufvudsakligen och i första rummet att söka förebygga olycksfall, men därjämte också att så snart som möjligt få en sakkunnig, objektiv undersökning på den plats, där en olycka har inträffat. För detta ändamål har herr Berglund föreslagit tillsättandet af en järnvägsinspektör.

I utskottets motivering framhålles beträffande den föreslagna undersökningen efter inträffade olycksfall, att »undersökningen bör, enligt utskottets mening, vara så omfattande, att den icke allenast berör frågan om eventuella juridiska påföljder för den eller dem, som kunna hafva vållat olyckan, utan äfven kan tjäna till ledning vid bedömandet af spörsmålet, huru liknande olyckor för framtiden må kunna förebyggas.»

I detta uttalande instämmer jag fullkomligt. Men enligt mitt förmenande bör man söka förekomma olycksfall på något rakare väg, nämligen just genom tillsättande af en sådan järnvägsinspektör, som herr Berglund föreslagit.

Nu förekommer på ett område af statens järnvägars verksamhet, nämligen i fråga om järnvägsverkstädernas personal, att Riksdagen redan ansett nödvändigt att försöka förebygga olycksfall genom tillsättande af inspektörer, som skola tillse, att erforderliga skyddsåtgärder vidtagas på verkstäderna. På detta område hafva vi vunnit den erfarenheten, att nämnda medel varit lika mycket påkalladt för statens järnvägar, som det varit erforderligt för de enskilda järnvägarna och för industriella inrättningar.

I förevarande afseende föreligger icke någon afsevärd skillnad mellan statens och enskilda järnvägar. Det finnes många domstolsutslag, hvaraf detta framgår. Under mina resor på järnvägarna har jag funnit, att äfven i fråga om trafikpersonalen förhållandena vid statens järnvägar och vid de enskilda järnvägarna synas vara tämligen ensartade. När därför utskottet funnit fog för en opartisk inspektion vid de enskilda järnvägarna, kan jag icke inse annat, än att en sådan opartisk inspektion bör stadgas äfven när det gäller statens järnvägar. Af en hos statens järnvägar anställd inspektör, som tillsatts af järnvägsstyrelsen, alltså af öfverordnade inom järnvägsförvaltningen, kan icke gärna förväntas, att han skall vara fullt objektiv i fråga om misstag från sina öfverordnades sida.

På ett annat område har Kungl. Maj:t nyligen för statens järnvägar tillsatt ett slags inspektörer, som äro oberoende af styrelsen, nämligen öfverrevisorerna. Dessas uppgift berör hufvudsakligen ekonomiska förhållanden. Här är nu fråga om ekonomi med människolik, att förebygga misstag och olycksfall.

Hvad jag nu anfört står i full öfverensstämmelse med utskottets kläm, men det synes mig, att utskottets kläm icke står i öfverensstämmelse med de sista fem raderna i dess motivering, där det heter: »För utförfande af liknande kontroll vid statens järnvägar eger järnvägsstyrelsen god tillgång på för sådant ändamål utbildade personer.

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.
(Forts.)

*Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.*

(Forts.)

Vid sådant förhållande synes det utskottet icke lämpligt att anställa en särskild järnvägsinspektör med den enligt utskottets åsikt alltför vidsträckt befogenhet, som motionären Berglund afsett.»

Det är nog alldeles riktigt, att statens järnvägar hafva tillgång på utbildade personer, som lämpa sig för uppdraget i fråga, men detta är ej nog. Den föreslagne inspektören bör vara fullt oberoende af statens järnvägars styrelse, och det torde icke vara att befara, att Kungl. Maj:t vid tillsättandet af en sådan inspektör för honom utfärdar en instruktion, som gifver honom vidsträcktare befogenhet än som är skäligt.

Jag tillåter mig därför värdsamt hemställa till kammaren att bifalla utskottets kläm, men att göra det med ogillande af de fem sista raderna i dess motivering.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Den motion, jag vid denna riksdag väckt i förevarande ämne, har varit dikterad af önskan att få en effektiv undersökning vid olyckstillfällen och framför allt att få ett sakligt och ingående bedömande af orsakerna till förekommande missöden.

Jag har däremot icke haft någon deciderad ståndpunkt i den frågan, huruvida denna undersökning skall företagas af en viss speciell järnvägsinspektör eller om den annorledes bör åstadkommas. För mig har det hufvudsakligast gällt att få ett verkligt resultat i denna såsom mig synes synnerligen viktiga fråga.

Då jag i klämmen till min motion har inskjutit orden: »särskilda tillsatta järnvägsinspektörer», så får jag säga, att jag har föranledts till detta af ett under föregående år aflämnadt kungl. kommittébetänkande. Ehuru denna kommittés arbete hufvudsakligen eller enbart afsett en undersökning vid de enskilda järnvägarna, så har jag, i olikhet med de herrar, som nu äro så synnerligen starka motståndare till benämningen järnvägsinspektör, tänkt mig, att konsekvensen af den omnämnda kommitténs arbete måste blifva en ytterligare utvecklad inspektion, äfven för statsjärnvägarna. Huruvida denna inspektion skall verkställas genom särskildt tillsatta inspektörer eller af andra personer, hvilka helt naturligt skola hafva ersättning för sitt arbete, blir i kostnadshänseende en bisak. Det är här fråga om att få fram den bästa formen, under hvilken man kan få den mest effektiva lösningen af frågan. Då har jag tänkt, att jag för min del icke ville förhindra Kungl. Maj:t att efter närmare pröfning af kommitténs betänkande utnyttja dess arbete till en sådan ingående inspektion.

Emellertid skall jag för min del icke uti denna fråga ställa mig så synnerligen bestämdt hvarken på den ena eller på den andra ståndpunkten. Jag hyser den uppfattningen, att såväl utskottets som reservantens kläm är ägnadt att skjuta fram frågan, och då detta för mig är hufvudsaken, skall jag som sagdt icke känna mig ledsen, om exempelvis reservanternas förslag skulle segra, ehuru jag tror, att det är en afgjord förtjänst, om utskottets förslag går igenom.

Herr Daniel Persson har visserligen nu gjort det kvicka inpasset, att de blifvande inspektörerna skulle gå och vänta på järnvägs-

olyckor. Jag vill emellertid trösta herr Daniel Persson med, att väntan mellan hvarje särskild järnvägsolycka icke blir så synnerligen lång. Enligt 1904 års officiella statistik hafva nämnda år inträffat urspårningar å bana i 15 fall och å järnvägsstation i 180 fall. Sammanstötningar hafva samma år skett å bana i 1 fall och å station i 15 fall. Af järnvägspersonal hafva dödats 36 och skadats 133 personer, under det att af andra personer hafva dödats 53 och skadats 34. Dessa siffror tala ett synnerligen hemskt språk, åtminstone sedt ur min synpunkt. Det är därför statsmakternas skyldighet att här ingripa och ingripa på ett särdeles effektivt sätt.

Nu delar jag för min del icke utskottets uppfattning, att kontrollen vid statens järnvägar är effektiv därför, att vi hafva dugliga och praktiska tjänstemän inom järnvägsstyrelsen eller inom järnvägsförvaltningen i dess helhet, ty vi skola aldrig komma ifrån, att det är *sina egna gärningar dessa tjänstemän skola kontrollera*. Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att man står sig själf närmast, och har man sasom ledare gjort ett felgrepp, går man icke rätt gärna och talar om det för att blifva bestraffad för detsamma.

Nu kan det visserligen sägas, att ifrågavarande personer icke hafva någon egentlig anledning att spara på banans och materielens underhåll, enär det är staten som betalar. Ja, detta är ju sant, men göres en oriktig beräkning på ett område, tages det igen på ett annat område, så att kostnaderna icke skola gå för mycket i höjden. Följden blir, att det *ändå kan blifva litet bristfälligt här och där*.

I fråga om kontrollen på de privata banorna, som ju sysselsätta större trafikpersonal och trafikera flera bankilometer än statsbanorna, råder ett oefterrättlighetstillstånd, som i längden icke kan få fortfara.

Det påstås visserligen, att de privata banorna äro skyldiga att till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inlämna rapport om inträffade järnvägsolyckor.

I januari månad i år — om det var den 11 eller 12 skall jag låta vara osagdt, men det var i alla fall under den stora snöstormen — inträffade det en järnvägsolycka på Ystad—Gärnäs järnväg. Denna järnvägsolycka var icke i går eftermiddag klockan half tre inrapporterad till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag förmodar, att den officiella redogörelsen för järnvägsolyckorna grundar sig på de rapporter, som komma in från respektive banförvaltningar, och när nu en sådan olycka som denna, hvilken inträffade i januari, icke inrapporterats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i mars månad, då vågar jag draga den slutsatsen, att det icke är så alldeles säkert, att alla olyckor bli inrapporterade. Det var icke en liten järnvägsolycka detta. Visserligen skedde ingen olycka — om man nu skall föra detta på slumpens eller Guds försyns konto — så till vida att någon människa fick sätta till lifvet, men föraren slungades i alla fall af lokomotivet långt bort till ett stängsel. Jag har här ett par fotografier, som visa, huru det ser ut, hvilken omfattning denna järnvägsolycka haft, som man icke ansett sig behöfva inrapportera till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — särskildt skulle jag till min vän Daniel Persson rekommendera dessa till påseende.

Att man i fråga om de privata banornas skötsei många gånger

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.
(Forts.)

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.

(Forts.)

för att skaffa sig ekonomiska fördelar, så att säga, ser igenom fingrarna med åtskilliga olägenheter, det är ett allbekant faktum. Jag har här i min hand ett papper, som jag fick först i dag, och hvilket gör, att jag icke kunnat kontrollera uppgifterna så, som jag velat, och därför skall jag icke säga, hvilken järnväg det berör. Emellertid säger brefskrifvaren, att vid denna äsyftade järnväg, där det finnes en sjutton stationer och hållplatser, där har man vid en del af dessa stationer och hållplatser anställt en banvakt, hvilken, på samma gång han skall inspektera linjen, äfven har till uppgift att uppehålla bevakningen å hållplatsen. Nu är det på det sätt, att en stationskarl eller banvakt icke är delbar, utan han får nog hålla ihop så länge som möjligt, och då han befinner sig ute på linjen, kan han icke vara vid järnvägsstationen. Resultatet blir, att när han skall stoppa under slipern och förekomma, att tåget icke stälper i groparna, måste hans hustru eller barn vara hemma och taga emot tågen och skicka af dem. Hvilken säkerhet denna ordning för passagerarnes lif innebär, säger sig själf.

Jag har därför ansett, att hvad som bör göras, bör göras fortast möjligt, och att vi därför icke borde splittra oss och kivas om, hurvida det skall vara järnvägsinspektörer, som utträta de blifvande inspektionsgöromålen, eller en särskild nämnd, utan vi måste koncentrera oss kring själfva *hufvudfrågan, att få en effektiv kontroll fortast möjligt.*

Då jag är lifligt öfvertygad om att Kungl. Maj:t icke skall, sedan Riksdagen aflåtit en skrivelse i detta ärende, försumma att sätta i gång en sådan apparat, och då jag å andra sidan tror, att ett bifall till utskottets kläm icke skall vara ägnadt att skada utan tvärtom gagna saken, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Det är redan förut erinradt om den skillnad, som föreligger, mellan de kraf, som framställt af motionären Berglund, och det, som framställt af motionären Thorsson, vidkommande de af de båda motionärerna ifrågasatta järnvägsinspektörerna, och jag vill till hvad som förut anförts här om endast understryka, att motionären Berglund hemställer om en skrivelse rörande en enda järnvägsinspektör, som skulle, som han säger, sortera direkt under civildepartementet och i öfrigt ha en ganska vidsträckt befogenhet, som jag i detta sammanhang icke anser mig böra ingå på. Men jag vill också erinra om, hurusom motionären Berglund i motiveringen framhållit, att idealet skulle vara ett kommunikationsdepartement. Nu förhåller det sig ju så, att redan förut i år ha vi skrivit till Kungl. Maj:t och begärt utredning om ett departement för kommunikationer och allmänna arbeten. Jag hyser också för min del en viss förhoppning därom, att den tidpunkt icke skall vara aflägsen, då vi erhålla ett dylikt departement. När vi fått detta departement, skola vi ha nått det mål, som motionären Berglund anser vara idealet.

Nu förhåller det sig, såsom förut erinrats om, så, att den så kallade trafiksäkerhetskommittén till Kungl. Maj:t ingifvit ett ganska

digert betänkande angående kontrollföreskrifter rörande de enskilda järnvägarna. Ibland denna kommittés ledamöter var den nuvarande generaldirektören för Sveriges statsbanor och dessutom dåvarande öfverdirektören i järnvägsstyrelsen, nuvarande expeditionschefen Björklund. I det utlåtande, som nu är afgifvet, har kommittén enat sig därom att kontrollen skulle uppdragas åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, särskildt till den distriktschef, som finnes i hvarje särskildt distrikt, och den har jämväl enat sig därom att vid inträffande olycksfall skulle undersökningen angående dessa olycksfall anförtras åt vederbörande distriktschef. Men kommittéledamoten Björklund har uti en vid betänkandet fogad reservation varit af en annan mening, i det att han, i stället för att både kontrollen och undersökningen rörande järnvägsolyckor skulle uppdragas åt distriktscheferna, föreslagit, att dessa åligganden, skulle anförtras åt särskilda inspektörer.

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.

(Forts.)

Nu har den ärade representanten från Dalarne här sagt, att han icke vill vara med om några sådana här inspektörer, som icke skulle få något att göra, utan blott sitta och vänta på, att järnvägsolyckor skulle inträffa. Men då Kungl. Maj:t under alla förhållanden vid pröfning af kontrollföreskrifter för de enskilda järnvägarna gifvetvis måste taga i öfvervägande, hvilketdera sättet för kontrollens utförande, som är fördelaktigast, vare sig det af kommittén föreslagna eller det af reservanten föreslagna, har utskottet icke på något sätt velat föregripa Kungl. Maj:t, utan ansett, att Kungl. Maj:t i det hänseendet bör ha fullt fria händer att ansluta sig till den uppfattning, som Kungl. Maj:t anser vara bäst och lämpligast. Detta såväl med afseende på kontrollen som med afseende på, huru det ställer sig i ekonomiskt hänseende.

Jag vill också erinra den ärade representanten för Leksands tingslag därom, att Riksdagen — för jag tror 2 år sedan — beviljade medel till en förlikningsinstitution, som vi förut icke haft, för biläggande af uppkommande tvister mellan arbetare och arbetsgifvare. Jag tror, att den ärade talaren skall gifva mig rätt däruti att dessa förlikningsmän, som äro tillsatta för olika distrikt af vårt land, fyllt denna sin uppgift på ett sådant sätt, att det ländt det allmänna till båtнад. Men därför att vi ha särskilda sådana förlikningsmän, så kunna vi väl därför icke säga, att de sitta hvar på sin ort och vänta på att konflikter skola inträffa. Men när konflikter inträffa, då äro de alltid till hands och redo att erbjuda sin tjänst. På liknande sätt kunde det tänkas, att järnvägsinspektionen anordnades. Alldeles uppenbart är, att huru än kontrollen kommer att ordnas, huru inspektionen kommer att ordnas, måste den ordnas på sådant sätt, att vederbörande, som skola utföra dessa åligganden, alltid äro till hands, alltid äro redo och färdiga.

Alltså tror jag för min del, att hvad som här anförts mot järnvägsinspektörer icke har skäl för sig. Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Enander* instämde häruti.

Angående
trafiksäker-
heten vid sta-
tens järnvä-
gar m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Jag trodde, att vi skulle begränsa oss till att tala om utskottets förevarande betänkande, och det är af den anledningen, som jag icke alls har ansett det lämpligt att nu yttra mig om de åtgärder, som Kungl. Maj:t eventuellt ämnar vidtaga beträffande trafiksäkerhetskommitténs förslag. Därom har jag icke yttrat mig. Och jag vill säga till herr Thorsson, att jag är lika angelägen, jag som han, och lika angelägen som herr Larsson i Göteborg, att man bör söka förekomma järnvägsolyckor. Men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på, att något förslag i den riktningen icke förekommer i utskottets utlåtande och kläm, utan där föreslås endast att hos »Kungl. Maj:t anhänga om utredning och därpå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m.» skall ske. Utskottet föreslår således icke alls några åtgärder till förebyggande af järnvägsolyckor. Skulle det ha varit händelsen, skulle utskottet förordat bifall till herr Berglunds motion. Ty den går i helt annan riktning än klämman i utskottets betänkande. Och det är därför, jag i mitt förra anförande kunde säga, att man vinner målet lika bra genom ett bifall till herr Öbergs förslag, utan att i förväg yttra sig om de åtgärder, som böra vidtagas på grund af trafiksäkerhetskommitténs förslag.

Nu säger herr Thorsson, att dessa inspektörer nog icke skulle behöfva sitta och vänta så länge på järnvägsolyckor. Ja, det kan tyvärr vara så. Men det beror på, huru många inspektörer som tillsättas. Skulle det vara på det sättet, att de skulle se till, att folk icke går i järnvägsspåren t. ex., då skulle man nog behöfva sätta till åtminstone några hundratal inspektörer. Jag har, som sagdt, velat inskränka mig till att yttra mig om hvad som innehålles i utskottets betänkande och icke om hvad som framdeles skall komma att ske. Ty den frågan kommer nog före, på grund af trafiksäkerhetskommitténs förslag.

Och jag tror, att därom kunna vi vara fullt öfvertygade, att huru många försiktighetsåtgärder än blifva vidtagna, måste man ändock vidtaga ännu flera. Men i det afseendet innehåller utskottets utlåtande icke någonting.

Jag sade i mitt första anförande, att jag var öfvertygad om, att det icke finnes en enda i denna kammare, som icke skulle önska en fullt opartisk och oväldig utredning, när en järnvägsolycka inträffat. Men jag tror icke, att det vore lämpligt att på det sätt, som utskottet föreslagit, för Kungl. Maj:t föreskrifva att tillsätta särskilda järnvägsinspektörer, utan den saken är det bäst att öfverlämna till Kungl. Maj:ts eget bedömande. Och därför kan jag icke finna annat, än att försiktigheten, vanlig riksdagsförsiktighet, bjuder, att man ansluter sig till herr Öbergs reservation, som är så vidtomfattande, att vi därigenom kunna vinna samma mål, som utskottet synes åsyfta.

Herr Rune: Jag är den siste ärade talaren tacksam för hans senaste anförande. Det återstår mig nu endast att förklara, hvarför utskottet i sin motivering sagt: »Vid sådant förhållande synes det

utskottet icke lämpligt att anställa en särskild järnvägsinspektör med den enligt utskottets åsikt alltför vidsträckt befogenhet, som motiönären Berglund afsett, under det att utskottet i klämman föreslagit, att undersökningar om järnvägsolyckor måtte eventuellt kunna uppdragas åt särskildt tillsatta järnvägsinspektörer.

Angående trafiksäkerheten vid statens järnvägar m. m.

(Forts.)

Med inspektör i förra fallet åsågs en sådan, som herr Berglund tänkt sig och om hvilken uppgifter herr Öberg lämnat noggranna upplysningar. Denna inspektör skulle resa omkring och se till järnvägarna, utan att anledning finnes att tro, att järnvägarna vansköttes. Det skulle således blifva en särskild tjänsteman, om man följde det recept som herr Berglund lämnat. Men utskottet har uttryckligen förklarat sig icke vilja vara med om tillsättande af en *sådan* inspektör. Utskottet har icke velat gå längre i denna fråga än föregående års Riksdag. Därför har också utskottet haft ofvannämnda uttalande i motiveringen. Men sedan har utskottet, såsom herr Daniel Persson nyss framhöll, i sin hemställan om utredning rörande järnvägsolyckor ansett sig böra öfverlämna åt Kungl. Maj:t att bestämma, om dylik utredning skall verkställas genom myndighet, nämnd eller särskildt tillsatta järnvägsinspektörer.

Herr Daniel Persson är ju känd för sina roliga ordlekar. En sådan var också hans yttrande, att dessa inspektörer skulle sitta och »vänta på järnvägsolyckor.» Men jag hemställer, om man icke skulle kunna använda samma ordlek äfven med afseende å den ifrågasatta myndigheten och nämnden. Det är ju tydligt, att äfven dessa måste avvakta inträffandet af en olycka, innan de få anledning ingripa.

Jag vill instämma med herr Daniel Persson så till vida, att det synes mig, att man alltför mycket sväfvat ut från ämnet. Jag tror emellertid, att man kan fastslå, att såväl utskottet som reservanterna vilja, att Kungl. Maj:t skall bestämma, huru undersökningarna skola ske. Skillnaden är den, att utskottet icke velat säga, att Kungl. Maj:t må för dessa undersökningar använda en myndighet, en nämnd, eller hvilka personer som helst, men icke särskildt tillsatta järnvägsinspektörer. Det tror jag vore att alltför mycket begränsa Kungl. Maj:ts rätt att bestämma öfver denna sak. Reservanterna däremot hafva, såvidt jag förstår, sagt, att de vilja vara med om att en myndighet eller en nämnd må göra dylika undersökningar, om Kungl. Maj:t finner sådant lämpligt. Men skulle Kungl. Maj:t finna lämpligare eller bättre, att en eller flera järnvägsinspektörer finge taga denna sak om hand, vilja reservanterna icke vara med därom.

Jag tror, att utskottets kläm är mera öfverensstämmande än reservanternas hemställan med det uttalande, som Riksdagen gjorde i föl i denna fråga.

Öfverläggningen var härmed slutad. Under densamma hade framställt yrkanden dels på bifall till utskottets hemställan, dels på bifall därå men med ogillande af viss del af motiveringen, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det af herr Öberg under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen gaf propositioner å dessa yrkanden och fann det sistnämnda vara med öfvervägande ja godkänt. Som emellertid herr Rune begärde vote-

ring, blef, sedan till kontraproposition antagits yrkandet om bifall till utskottets hemställan, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 21, bifaller det af herr Öberg under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 118 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Öberg under öfverläggningen framställda yrkandet.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgivas Första Kammaren.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af uppgift af förändringar år 1907 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

§ 7.

*Angående
olycksfalls-
försäkring
för fiskare
m. m.*

Till afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall samt en med föranledande af propositionen väckt motion.

Sedan utskottets hemställan upplästs, lämnades ordet till

Herr Lindley, som anförde: Herr talman! Det är glädjande att finna regeringens intresse för denna stora fråga. Jag hade dock varit mera tillfredsställd, om det här framställda förslaget hade omfattat äfven ett förslag till försäkring af fiskarebefolkningens tvillingbroder sjöfolket. Dessa båda yrkesgrupper höra mycket nära tillsammans. Det är dock en väsentlig skillnad mellan dem, och den är, att sjöfolkets olycksfallsprocent är den största i vårt land. Båda förslagen ha sin upprinnelse i arbetarförsäkringskommitténs utlåtande af 1888.

Frågan bragtes först på tal 1884. Kommittén framlade då förslag såväl till olycksfallsförsäkring af sjöfolk delvis också innefat-

tande förslag till ett förbättradt pensioneringssystem, samt olycksfallsförsäkringsförslag för fiskare. Emellertid utslötos sedermera såväl fiskare som sjöfolk ur den proposition, som framlades 1890. Man anförde där, att denna fråga kräde särskild undersökning. I den proposition, som nu framställts, yttrar departementschefen: »Det låter sig ju icke förnekas, att det kan synas betänkligt att, på sätt som af riksförsäkringsanstalten nu föreslagits, bereda en sorts undantagsställning för utöfvarna af fiskeriyrket, liksom man med skäl kan ifrågasätta lämpligheten däraf, att, medan frågan om allmän invaliditetsförsäkring är beroende på pröfning, fastslå principen om statsbidrag till pensionering i ett särskildt fall.»

Det är mycket intressant att följa den utveckling frågan haft. Man kan nästan beteckna den som en snigelgång. År 1895 väcktes motion här i Andra Kammaren och 1896 väcktes ny motion i denna fråga. I den därpå följande debatten yttrades något, som jag ber att få anföra:

»Det är nu ej mindre än 8 år sedan denna arbetareförsäkringskommitté afgaf sitt utlåtande, men ännu har detta ej föranlett någon framställning från Kungl. Maj:t till Riksdagen. Det torde då, som herrarna finna, mycket väl vara befogadt att gifva vederbörande en 'påkörare' för att åter väcka frågan till lif.» Sedan dess har tolf år förflutit, utan att något blifvit åtgjort. Äfven Adolf Hedin deltog i denna debatt och framställde där några skarpa anmärkningar.

År 1890 tillsattes en kommitté med uppdrag att undersöka och framkomma med förslag om sjöfolkets pensionering i första hand, och denna kommitté fick äfven, tror jag, någon sorts fingervisning att söka sammankoppla detta med olycksfallsförsäkring för sjöfolk och fiskare. Resultatet blef ett voluminöst förslag, som framlades 1904, hvarefter frågan sedermera remitterades till olika myndigheter för deras hörande. Nu säger Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen, att kommittéförslaget har remitterats till kommerskollegium, som emellertid ännu ej afgifvit något yttrande. Det är nu fyra år, sedan detta förslag remitterades till kommerskollegium. Men nu finner jag, att Kungl. Maj:t helt enkelt gått förbi kommerskollegii pröfning beträffande fiskare, då proposition i denna fråga kommit fram. Har Kungl. Maj:t ignorerat kommerskollegium i denna fråga, tycker jag, att Kungl. Maj:t kunnat gå kommerskollegium i förväg och försökt göra något för sjöfolket. När man har en fråga så länge under ompröfning, brukar det kallas att ligga på den. Jag skulle önska att genom denna lilla påstötning få kommerskollegium att lägga sig på något annat, i stället för att ligga på sjöfolkets olycksfallsförsäkringsfråga så ofantligt länge. Jag vill härmed ej hafva sagt, att jag gillar det förslag, som remitterats till kommerskollegium, ty jag tror ej att detta förslag är riktigt sundt, emedan man sammankopplat två skilda saker, sjöfolkets pensionering och olycksfallsförsäkring. Sjöfolkets pensionering är en sak för sig; där bekostar sjöfolket själft afgifterna. Men olycksfallsförsäkring borde i all rimlighets namn vara likställd med öfriga försäkringar för industriarbetare. Det bör närmast åligga arbetsgifvaren i det fallet att bekosta olycksfallsförsäkring. Men äfven om så är fallet, bör detta icke ut-

*Angående
olycksfalls-
försäkring
för fiskare
m. m.
(Forts.)*

Angående
olycksfalls-
försäkring
för fiskare
m. m.

(Forts.)

göra något skäl för att frågan ytterligare skall skrinläggas, och då jag här gjort påstötning, hoppas jag, att Kungl. Maj:t snart försöker taga denna viktiga fråga i betraktande och framkomma med förslag.

Det är dock äfven en annan sak, jag ber få påpeka, men då jag vet, att en af mina bankkamrater kommer att yttra sig i frågan, vill jag bara för att slippa instämna åtminstone säga, att jag ej gillar, att man tar dessa belopp, som anslås till hjälp åt fiskareförsäkring från den fond, som är afsedd till arbetareförsäkring. Herr talman! Med denna erinran ber jag att få sluta, utan att kunna göra något definitivt yrkande.

Herr Branting: Herr talman! I afseende på själfva den fråga, som här föreligger, och när man kommit till ett enigt utskottsutlåtande, skall jag ej tillåta mig ingå i någon kritik, ehuru nog ett och annat därom kunde sägas. Men det är helt visst i stort sedt ett framsteg ändå. Detta utskottsutlåtande hoppas jag blir bifallet, ej minst ur den synpunkten, att man, härunder betonande af att ett undantagsförhållande föreligger, har gått ett steg längre än eljest är vanligt, i det man medgifvit, att den brist, som måste uppstå i hvad de egna försäkringsafgifterna här kunna ge, måste fyllas med statsmedel. Jag tror, att det är skäl att taga vara på den principen och se till äfven för framtiden, om ej vid ett och annat tillfälle den allmänna solidariteten i likartade fall skulle kunna tagas i anspråk, med frångående af de stränga grundsatser, som eljest gjort sig gällande gentemot ett sådant åskådningssätt.

Men för öfrigt har jag begärt ordet endast för att få framhålla den synpunkt, den senaste ärade talaren något anspelade på mot slutet af sitt anförande. Kungl. Maj:t har ju begärt, att de nya kostnader, som här skola krävas, måtte på det sättet — om jag så får säga — en smula behändigt framtrollas därigenom, att de tagas ur *arbetarförsäkringsfondens* intressemedel. Det hade väl ändå, synes det mig, varit riktigare, om Kungl. Maj:t sett denna sak så, att vi, när det här gäller en specialförsäkring, en specialhjälp åt vissa särskildt illa lottade grupper inom vårt samhälle, hvilka, på grund af att de ej kunna fullt åstadkomma hvad som behöfves för deras försäkring, måste i någon form få bistånd från det allmänna, hade anvisat detta bistånd i form af direkt statsanslag. Nu har ju ej förslaget lagts så, och jag kan ju mycket väl första, ej minst med tanke på de betraktelser, vi hörde från finansministern i middags om de bekymmer, budgeten laborerar med, att han velat om möjligt undvika en ny utgiftsposts uppförande. Men jag måste säga, att jag tror, att vi äro inne på en farlig väg, som Riksdagen måste akta sig för att gå längre på, vägen att man oupphörligen anvisar nya anslag från denna fond, som afsättes under namn af arbetareförsäkringsfonden.

Jag har skaffat mig från statskontoret några uppgifter angående hvad som utgår från den fonden. År 1897—1901 var det inga särskilda utgifter. År 1902 kom den första utgiften, 37,400 kronor till bestridande af organisationskostnaderna för riksförsäkringsanstalten. Sedan ha under de följande åren utgått kostnader för aflöningar m. m.

för riksförsäkringsanstalten och kostnader för postsparbankens anlåtande för dithörande ändamål, så att man redan år 1903 var uppe vid ett belopp af 77,322 kronor 16 öre, året därpå 80,122 kronor 34 öre, följande år 90,187 kronor 24 öre och år 1906 95,744 kronor 23 öre. För år 1907 föreligga ännu icke afslutade räkenskaper, så att man icke kunnat få motsvarande slutsumma för detta år. Men om man ser på stegringen under de föregående åren, är det uppenbart sannolikt, att kostnaden gått upp till öfver hundratusentalet eller i allt fall nära denna summa. År 1909 tillkomma nu ytterligare två poster, den ena på 27,500 kronor och den andra på 7,100 kronor. Man kan vara viss om att, med inräknande af dessa båda belopp, de medel, som på detta sätt dragas från arbetareförsäkringsfondens intressemedel, skola från och med år 1909 uppgå till allra minst 140,000 kronor, sannolikt därutöfver.

Detta är inte så litet pengar, om man tänker på, att den afsättning, som göres och som Riksdagen med berömvärd fasthet vidhållit, uppgår till 1,400,000 kronor; det är således 10 procent af densamma, som i alla fall gifves ut. Om man nu erinrar sig, att denna fond är afsedd för ett särskildt ändamål, nämligen att, när vi en dag skrida till att lösa den stora frågan om en allmän invaliditetspensionering, möjliggöra att äfven den generation, som lefver, då frågan afgöres, skall i större utsträckning, än annars varit möjligt, få komma i åtnjutande af denna förmån i stället för fattigvårdens förnedrande hjälp, så synes det mig vara af stor vikt att ropa ett halt mot att alltför mycket medel anvisas på detta sätt, än till det ena ändamålet och än till det andra, från arbetareförsäkringsfonden — oafsedt att de syften, för hvilka dessa anvisningar hittills skett, sammanhänga med arbetareförsäkringsfondens ändamål, något som jag ingalunda vill bestrida. Men ur den synpunkten, att hvar och en, som något studerat denna sak, får klart för sig, huru mycket verkligen behöfves, då det gäller en dag att gå från ord till handling i denna stora fråga, blir man litet beklämd, då man ser, huru lätt det är att göra anvisningar på belopp från denna fond, hvilken så innerligt väl behöfves för det ändamål, för hvilket den egentligen är afsedd.

Det är denna reservation, som jag har velat göra vid detta tillfälle utan att enligt sakens natur kunna göra något yrkande, ty jag förstår mycket väl, att så, som förhållandena för ögonblicket stå, det är omöjligt att komma fram på annat sätt, än som här föreslagits af Kungl. Maj:t och utskottet. Och jag är lika angelägen som någon annan om att den statshjälp, som här är afsedd att beredas åt fiskarbefolkningen, må så hastigt som möjligt komma den till del. Men en varning att gå vidare på den vägen att anlita arbetareförsäkringsfondens tillgångar, på det att dess tillgångar må kunna fortfarande få afsättas i så stor utsträckning som möjligt för sitt *egentliga* ändamål, har jag velat gifva vid detta tillfälle.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Angående
olycksfalls-
försäkring
för fiskare
m. m.
(Forts.)

§ 8.

Angående undersökning af sinnesbeskaffenheten hos till döden eller lifstids straffarbete domda. Vidare fanns å föredragningslistan uppfördt lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning af sinnesbeskaffenheten hos tilltalad, som af underrätt dömts till döden eller straffarbete på lifstid.

Med föranledande af en af herr *G. S. Neiglick* väckt motion, n:o 138, hemställde utskottet, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhänga om framläggande för Riksdagen af förslag till lagbestämmelse därom, att, då tilltalad person blifvit af underdomstol dömd till döden eller till straffarbete på lifstid och saken fördens skull underställts högre domstols pröfning, utlåtande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet skulle, därest sådant icke till underdomstolen af medicinalstyrelsen afgifvits, inforas från denna myndighet, innan den högre domstolen företoge målet till pröfning.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Herr Petrén: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att få yttra några få ord.

Det systemål, som motionären vill ernå, är gifvetvis, att ingen skall kunna dömas till lifvets förlust eller lifstids straffarbete, utan att undersökning angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet äger rum. Jag tror nu visserligen, att i verkligheten faran af, att sådan undersökning för närvarande ej är föreskrifven, icke är så värst stor; och detta af den anledning, att hvarje klok och försiktig domare, när det gäller så grofva brott, som här äro i fråga, nog samråder med vederbörande fängelseläkare och, om denne skulle hysa det ringaste tvifvel om tillräkneligheten, föranstaltar om medicinalstyrelsens utlåtande angående brottslingens sinnesbeskaffenhet. Jag delar emellertid i allo motionärens uppfattning om lämpligheten af, att det stadgas obligatorisk undersökning för de fall, han angifvit.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att säga detta utan för att påpeka, hurusom en viss bristande öfverensstämmelse föreligger emellan motionärens motivering och slutyrkande. Det senare innefattar nämligen enligt mitt förmenande något mindre än hvad af motionären åsyftats.

De stadganden om underställning, som finnas i vår lag, innebära, att, då någon af underrätt dömts till döden, lifstids straffarbete eller förlust af medborgerligt förtroende för alltid, målet skall underställas hofrätts pröfning, och att, då någon af hofrätt dömts till döden, målet skall underställas Konungens pröfning.

Gifvet är, att äfven i det fall, då underställning icke sker, utan högre domstol på klagan dömer till döden eller lifstids straffarbete, undersökning om den tilltalades sinnesbeskaffenhet bör ske. Dessa fall inbegripas emellertid icke under motionärens slutyrkande, utan är detta inskränkt till en begäran om lagbestämmelse allenast därom, att, då domar af angifna innehåll underställas högre domstols pröfning, en sådan undersökning skall ske. Det är således uppen-

bart, att den lagbestämmelse, som det här hemställes om, icke fyller måttet, då den icke omfattar alla de fall, som här i verkligheten äises.

Då jag emellertid har fullt klart för mig, att en skrifvelse af det innehåll, som här är föreslaget, likväl kommer att föra till det af motionären äsyftade målet, skall jag, herr talman, icke göra annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Jag har blott ansett mig böra fästa uppmärksamheten å det af mig nu omnämnda förhållandet af den anledning, att lagutskottets betänkande i motiveeringen icke innehåller något därom.

Angående undersökning af sinnesbeskaffenheten hos till döden eller lifstids straffarbete domda.
(Forts.)

Herr Zetterstrand: Den erinran, den föregående talaren gjorde, är alldeles riktig, men lagutskottet kunde icke gå längre i sin kläm än det gjort, enär det var bundet af motionen. Däremot skulle lagutskottet hafva kunnat i sin motivering göra en erinran i den af förre talaren angifna riktning, om det kommit att tänka därpå. Jag har endast velat uttala, att den nyss gjorda anmärkningen är riktig.

Herr Neiglick: Herr talman, mina herrar! Jag vill äfven erkänna, att den gjorda anmärkningen är formellt riktig, så till vida som utskottets kläm icke fullt täcker den tanke, som ligger till grund för min motion. Men, såsom utskottets vice ordförande redan framhållit, drabbar denna anmärkning endast motionens författare. Till förklaring vill jag dock nämna, att motionen är baserad på en analogi, och denna analogi har i motionen uttryckts på följande sätt: »Liksom enligt nu gällande lag underrätts dom, hvarigenom någon dömts till döden eller lifstids straffarbete, skall underställas högre domstols pröfning, vare sig den dömden är missnöjd eller icke, så bör ock vid dessa fall den dömdes *person* underställas pröfning af på det psykiska området sakkunnig myndighet för vinnande af visshet om hans sinnesbeskaffenhet.» Nu tror jag emellertid efter den anmärkning, som den ärade talaren gjort, att om denna kammare liksom Första Kammaren biträder lagutskottets hemställan, och Kungl. Maj:t i anledning däraf kommer att göra en framställning till Riksdagen om en lagändring i det afsedda syftet, denna framställning nog kommer att till fullo täcka de fall och tillgodose de önskemål, som den ärade talaren liksom jag afsett och framställt. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Slutligen fanns å föredragningslistan jämväl upptaget Andra Kammarrens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m.

Angående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m.

I en till utskottet öfverlämnad motion, n:o 32, hade herr E. O. V. Wavrinsky i Stockholm föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder.

Anående
utredning om
arbetslöshe-
ten i Sverige
m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren för sin del med bifall till förevarande motion ville besluta, att Riksdagen hos Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvar-till de gjorda utredningarna kunde föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Nordström*, som föreslagit, att Andra Kammaren måtte afslå såväl utskottets förslag som den föreliggande motionen.

Sedan utskottets hemställan upplästs, lämnades ordet på be-
gäran till

Herr vice talmannen: Herr talman! Riksdagen och Andra Kammaren i synnerhet har numera slagit in på den vägen att oupphörligen vilja skrifva till Kungl. Maj:t, och här föreligger nu ett skrifvelseförslag, som synes mig vara skäligen omotiveradt. Utskottet påvisar själf detta på det, efter min mening, mest tydliga sätt i en passus på sid. 22 i utskottets betänkande. Efter att utskottet framhållit, hurusom det verkliga råder en ständig brist på arbetare ute på landsbygden, och sedan utskottet talat om att en arbetsförmedlingsanstalt trädt i verksamhet, och att det visat sig, att den framgångsrikt främjar det ändamål, hvarför den är afsedd, fortsätter utskottet så här: »Men med dessa åtgärder har man dock endast kommit fram till det egentliga arbetslöshetsproblemet: sedan, så långt sig göra låter, de befintliga arbetstillfällena utnyttjats, står man inför den rest af arbetsvilliga, för hvilka, till följd af ogymsamma konjunkturer på arbetsmarknaden, intet arbete finns att få.»

Detta sitt utlåtande har utskottet själf vederlagt, då utskottet påpekar, att bristen på arbetare är stor på landsbygden, ty då så är förhållandet, har man ju icke, såsom utskottet här säger, »så långt sig göra låter utnyttjat de befintliga arbetstillfällena».

Att man kommit fram till det egentliga arbetslöshetsproblemet, först »sedan», såsom utskottet säger, »så långt sig göra låter, de befintliga arbetstillfällena utnyttjats», det är riktigt, men låt oss först ha kommit därbän, att vi ha utnyttjat åtminstone de rikaste tillfällen, som kunna finnas att skaffa arbetare arbete. Det har man icke gjort, så länge som det kan påvisas, att det faktiskt är så, att för ett hundra arbetare i städerna, som gå arbetslösa, finnes det minst 200 lediga arbetsplatser på landsbygden. Detta är alldeles säkert verkliga förhållandet, såsom hvar ock en vet, som har någorlunda kännedom om hithörande förhållanden.

Vidare skulle jag vilja säga det, att jag anser denna fråga vara af en mycket viktig innebörd, i det afseendet i synnerhet, att det icke, efter hvad jag tror, är rädligt att ställa så till, att staten här skall träda emellan i oträngdt mål. Kan det nämligen icke låta tänka sig, att till följd af statens mellankomst det ofördelaktiga förhållandet skulle kunna inträffa, att det i realiteten rent af blefve så, att man premierade lojheten och oföretagsamheten, för att icke säga

något värre. Jag fruktar verkligen, att man kunde befara något sådant.

Utskottet talar vidare om den lagstiftning, som numera kommit till stånd i berörda afseende uti Danmark och Norge. Men den är så ny, säger utskottet, att man ännu icke hunnit att få någon erfarenhet af densamma.

Utskottet omförmåler också, att utskottet har erhållit en promemoria från civildepartementet. Och författaren till denna promemoria har erinrat om att, innan vi här i vårt land böra tänka på en sådan lagstiftning, det allt vore skäl ändå att inhämta någon erfarenhet om huru densamma verkar i nämnda grannländer. Men det har utskottet icke haft tid till, svaras det. Utskottet är genast färdigt att föreslå, att vi bara skola skriva till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t skall hafva erfarenhet, trots det att till och med i de länder, där man försöksvis lagstiftat i sådant syfte, ingen erfarenhet ännu har vunnits om hur en sådan lagstiftning verkar. Jag tycker ändå, att detta verkligen är att gå något för fort, för obetänksamt, ja rent af lättvindigt till väga. Vi skola skriva till Kungl. Maj:t, och göra det i oändlighet, när vi icke kunna reda ut någonting själfva. Ja, det är ett bekvämt sätt att kasta från sig alltsammans.

Jag tror icke, att det här föreligger något skäl att aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t, och jag ber därför att få yrka afslag på motionen och på utskottets hemställan.

Herr *Bengtsson* i Bjärnalt instämde.

Herr Nordström: Jag är den föregående talaren mycket tacksam för det understöd, han lämnade mig beträffande min reservation i denna fråga. Det skulle ju kunna sägas en hel del i frågan, men jag tror icke, att jag kan öfvertyga någon här, ty de, som äro af motsatt mening, taga nog icke något intryck af någonting sådant, som hvad jag säger.

Jag skall därför inskränka mig till att, med stöd af de skäl, som jag anført i min reservation, yrka afslag såväl å utskottets hemställan som motionen i fråga.

Herr Wavrinsky i Stockholm: Herr talman! Det förvånar mig icke att finna den högt ärade och aktade representanten för Vadsbo norra domsaga såsom reservant i detta utlåtande. Snarare förvånar det mig, att icke flera af utskottets ärade medlemmar stå vid hans sida i reservationen. Och på samma sätt kan jag säga, att jag icke alls är förvånad öfver att vice talmannen hyser betänkligheter vid en ny fråga sådan som denna, då den första gången bringas inför Riksdagens pröfning. Men jag ber att få återkalla i kammarens minne, huru det gick med den fråga, som jag tillät mig väcka för något antal år sedan, och om hvilken herr vice talmannen här erinrade, nämligen frågan om arbetsförmedlingen. Vid den debatt, som fördes i Andra Kammaren vid båda de tillfällen, frågan här behandlades, gifvo landtmännen till känna sina stora farhågor i afse-

Angående
utredning om
arbetslösheten i Sverige
m. m.
(Forts.)

Angående
utredning om
arbetslöshe-
ten i Sverige
m. m.
(Forts.)

ende å en så nymodig tillställning som kommunal arbetsförmedling. Redan utskottet hade, vid ena tillfället åtminstone, hyst mycket starka betänkligheter, men vid öfverläggningarna i kammaren kommo dessa betänkligheter ännu mera till synes. Huru gick det emellertid med den frågan? Ja, nu stå vi inför det förhållande, att arbetsförmedlingen utvecklats sig synnerligen gynnsamt och med en framgång, som de herrar ledamöter af kammaren hvilka äro landtmän, vid *det* tillfället aldrig föreställde sig — och hvilket säkerligen, då de nu glädja sig däråt och tänka på den uppfattning, de hade då denna fråga väcktes, skall göra, att de finna sig föranlåtna att äfven i detta fall låta åtskilliga af sina betänkligheter fara. Ty den fråga, som jag *nu* har väckt, är efter min uppfattning endast ett komplement till den fråga, som jag *då* förde in i Riksdagen.

För att visa hvilken gynnsam utveckling arbetsförmedlingsfrågan har fått, skall jag be att få nämna endast några få siffror. Sveriges officiella statistik visar, att under år 1907 af 10 arbetsförmedlingsanstalter — hvaribland den i Gäfle samma år upprättats och således icke då ännu hunnit utveckla någon vidare verksamhet — anställdes utanför de orter, där arbetsförmedlingsanstalterna voro inrättade, 5,107 personer. Af dessa voro 4,150 manliga och 957 kvinnliga arbetare. *Bland de manliga anställdes ungefär hälften i jordbrukets tjänst.* För i år visar den statistik, som har hunnit upprättas, att under januari och februari månader anställning till platser utanför arbetsförmedlingsanstalterna vuxit på sådant sätt, att, då den för januari månad 1907 visade en siffra på 210, visar den för samma månad 1908 en siffra på 311. För februari månad 1907 uppgår siffran till 225 under det att densamma under samma månad 1908 uppgår till 343. Detta ådagalägger, att arbetsförmedlingen just fyller den uppgift, som jag då afsåg och för hvilken jag talade — inför döfva öron, emedan våra landtmän på förband hyste så stora betänkligheter för ett sådant förslag. Jag respekterar deras uppfattning därför att det vid en ny frågas uppkomst är alldeles naturligt, att konservativa element göra sig gällande för att hindra, att förbastade åtgärder träffas. Jag hyser fullständig respekt för det förhållandet, ty jag förstår det. Men å andra sidan vågar jag tro, att i detta fall den erfarenhet, som vunnits vid arbetsförmedlingen, skall kunna vara vägledning för omdömet hvad man skall kunna vinna äfven i detta fall.

I reservationen säger reservanten:

»Om tillfällig arbetslöshet uppstår på en plats eller annan, så skulle, enligt mitt förmenande, ett långt bättre korrektiv däremot kunna åstadkommas därigenom, att en väl organiserad arbetsförmedling genomfördes. Sådana anstalter borde finnas inom hvarje län och inom hvarje sambälle, där ett större antal arbetare söka sysselsättning.»

Ja, därtill tenderar också arbetsförmedlingen. Och till min glädje har jag hört, att vi redan hunnit så långt, att exempelvis i Östergötland redan finnes en central arbetsförmedlingsanstalt inrättad, ett arbetsförmedlingsdistrikt upprättadt — med centralanstalt i Linköping, hvilken står i direkt förbindelse med landsbygden just för den speci-

ella uppgiften att tillgodose landsbygdens behof. Den frågan går således stadigt fram. Och med hjälp af den centralisation, som staten inledt, är jag öfvertygad om, att arbetsförmedlingen snart skall nå en sådan utsträckning i det öfriga landet, att det skall bli jämförelsevis mycket lättare än nu att förmedla anställning för arbetslösa inom en mycket stor utsträckning, *när icke tillfälliga omständigheter tillstöta*. Men det är just därunder, som vi icke kunna med arbetsförmedlingsanstalterna skydda mot arbetslöshetens vådor. Det inträffar ju kriser och dåliga konjunkturer. Vid de tillfällena uppstår så stor arbetslöshet, att det icke star till för arbetsförmedlingsanstalterna att skaffa alla arbete, och om det är blott för en kortare tid arbetslösheten inträder, kan det icke alltid vara förenligt med god ekonomi och statens bästa att placera gifta arbetslösa utom det sambälle hvardi de äro bosatta, åtminstone icke långt borta, utan att något mera stadigvarande arbete kan erhållas.

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

Särskildt finner jag den omständigheten värd att bemärka, att de olägenheter, som åtfölja säsongyrkena icke genom arbetsförmedling kunna nöjaktigt undanröjas. Därför måste det alltid räknas med en, mer eller mindre växlande stor del af befolkningen, som finner sig urståndsatt att erhålla arbete. Jag är öfvertygad om, att en anordning af staten för att hjälpa arbetarna i denna situation skall befinnas lika nyttig och erkännansvärd, när man en gång kommit därtill, som arbetsförmedlingen, hvilken har varit första steget för att möta arbetslöshetens olägenheter.

Här är det endast fråga om *oförskylld* arbetslöshet. Och det skall träffas sådana åtgärder, att staten har säkerhet för att den hjälp, den kommer att lämna, eventuellt endast kommer sådana arbetslösa till godo, som oförskyllt råkat i detta tillstånd.

På skråväsendets tid sörjde husbonden för sina tjänare under sådana omständigheter, som när sjukdom eller brist på arbete, i synnerhet under vintertiden, gjorde att husbonden icke kunde utnyttja arbetarnes arbetskraft i samma utsträckning som under den andra tiden på året. Nu har husbondeväldet försvunnit, och det är nu fråga om, huruvida icke staten skall taga den omsorg om dem, som husbonden hade förut, för att tillse, att ingen ofrivilligt ser sig urstånd att skaffa sig sitt lifsuppehälle. Och hvilka är det här fråga om? Det är fråga om dem, som lefva under de minst gynnsamma omständigheter och som i regel hafva de största familjerna att sörja för. Samhället har plikt att förekomma sådana vådor och icke ständigt hålla på med att bota dem, *sedan* de väl hafva uppstått. Nu kan åtskilligt — och ganska mycket — göras genom planmässiga anordningar för beredande af arbetstillfällen vid statens och kommuners anläggningar och byggnadsföretag. Därvid är alldeles för litet gjordt. Men *det* är icke nog. Det finnes all anledning att antaga, att därigenom icke på långt när arbetslöshet skulle kunna förekommas.

Vi vilja sörja genom försäkring för arbetarna för deras uppehälle under sjukdom, vid olyckstillfällen, för deras ålderdom o. s. v. Vi samla medel därtill och vi afse att trygga deras svaga existens under bekymmersamma omständigheter. Men de, som gå arbetslösa,

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

hafva icke något tillfälle att därtill själfva bidraga. Det gör, att jag menar, att arbetslöshetsförsäkringens är nästan inkörsporten och grundvalen för de öfriga försäkringarna därigenom, att den sätter arbetarne i stånd att själfva bidraga till försäkringen, på det att denna icke skall blifva någon nådegåfva — och allra minst någon fattighjälp.

Här talar man ofta och med mycket skäl om den råbet, som tager sig starka uttryck. Man menade i vår medkammare, att ett korrektiv däremot skulle vara *prygelstraffet*, och denna uppfattning hade också mycket kraftiga sympatier här inom denna kammare. Jag tror för min del, att det vore sorgligt, om vi vidare riktade våra blickar mot det korrektivet. Det är kampen mot dryckenskapseländet, mot hostadseländet, mot trångboddheten, och kampen för egna hem, för fattigdomens undanröjande, för *möjliggörande af själfhjäl*p utaf alla, som enligt min mening är det *rätta* korrektivet. De arbetslösas tillstånd är beklagligt. Att fåfång gå lärer mycket ondt: det känna vi nog. Och arbetslösheten föder också bitterhet. Jag är för min del öfvertygad om, att en anordning, sådan som jag vågat föreslå och utskottet äfven hemställt om — en försäkring mot arbetslösheten — också skulle bidraga till att motverka utvandringen.

Nu säger herr vice talmannen: hvarför skola vi experimentera med detta, då vi icke hafva någon erfarenhet, ty i Danmark, där denna fråga nyligen fått sin lösning, har man ännu icke på så kort tid haft tillfälle att pröfva den. Det är visserligen sant, att den där varit pröfvad blott en kort tid, men på denna korta tid har man redan sett mycket gynnsamma resultat. Vidare vill jag fråga: huru skulle det hafva gått i Danmark, om man där resonerat på samma sätt som här: vi hafva ännu icke någon erfarenhet: vi skola vänta tills vi fått erfarenhet? Ty i Danmark hade man ännu mindre erfarenhet. Mina herrar, det är en svaghet hos oss här i Sverige, att man skall alltid vänta och vänta och taga erfarenhet från andra. Min fosterlandskänsla bjuder mig att göra något själf, att våga någonting, att själf uträtta något, utan att ständigt vänta på andras föredöme och alltid frukta för att gå våra egna vägar; *att gå i têt*en, om vi kunna.

Jag har icke stora förhoppningar, att denna fråga skall vinna bifall med den uppfattning, som våra landtmän med säkerhet hafva. Men frågan kan, därom är jag öfvertygad, icke falla utan att komma tillbaka igen; och hvilket öde den än må få i Andra Kammaren i dag, så skall jag, då det är så lyckligt, att regeringen har på civilministerstolen en man, som är väl förfaren på detta område och med säkerhet hyser sympatier för en konsekvent utveckling af försäkringsfrågan, så att vi en gång skola komma därbän, att ingen i vårt fosterland skall sakna sitt lefvebröd och att hvarje medlem af vårt svenska folk skall känna sig trygg för nöd och elände, då det är oförvålladt, i förhoppning att regeringen icke skall underlåta att ägna saken sin uppmärksamhet, i lugn afvakta utgången. Men jag vädjar till kammaren att icke här med samma betänksamhet, som då det gällde arbetsförmedlingen, gå till afgörande, och jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Några ord, som fälldes af herr vice talmannen, hafva uppkallat mig till ett bemötande. Han förde på tal det ofta hörda påståendet, att det på landsbygden fanns tillräckligt med arbete för de arbetslösa skarorna i städerna och på industriplatserna och att, så länge icke dessa möjligheter till arbete voro utnyttjade, vi icke skulle bry oss om att fästa oss vid det myekna talet om arbetslöshet. Jag undrar emellertid, om man icke om detta påstående kan säga, att det är obevisadt. En blifvande arbetslöshetsundersökning skulle bringa fullständigt ljus i saken. Det är visserligen sant, att det mången gång kan hända, att på landsbygden saknas arbetskrafter, då det är för mycket sådana på industriplatserna och i städerna, men, mina herrar, arbetslösheten är ofta en periodisk företeelse, och jag undrar, om arbetsgifvarne på landsbygden skulle vara i tillfälle att emottaga de öfverflödiga arbetskrafterna vid alla möjliga tillfällen, då de blifva lediga från industriplatserna och städerna. Jag vågar tvifla på detta förhållande, och, som sagdt, en fullständig undersökning skulle kunna bringa ljus och reda i saken.

Herr vice talmannen syntes hysa synnerligen stor fruktan för, att Riksdagen skall öfverbelasta Kungl. Maj:t med arbete. Jag vet mycket väl, att Kungl. Maj:t har mycket att göra, och jag tror icke, att Kungl. Maj:t blir arbetslös, så att man från den synpunkten behöfver företaga någon undersökning. Men, mina herrar, är icke Kungl. Maj:t den enda auktoritet, som vi hafva att vända oss till för att få utredning om de förhållanden, som det här är fråga om. Kungl. Maj:t är den ende, som har medel till sitt förfogande, så att en noggrann undersökning kan företagas, och därför anser jag, att vi böra vända oss till Kungl. Maj:t i fråga om denna sak. Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Blomberg: Herr talman, mina herrar! Jag utbeder mig kammarens benägna öfverseende, att jag vid denna sena timme tager till ordet, men den föreliggande frågan synes mig i själfva verket vara så viktig, att den icke bör affärdas med hvad som nu blifvit sagdt.

Det finnes, såsom kanske kan vara naturligt — det har ock redan antyds af herr Wavrinsky i Stockholm — på åtskilliga håll en viss tvekan inför det förslag som nu blifvit framlagdt, och det finnes måhända åtskilliga, som icke fästa det afseende vid denna fråga, som den i själfva verket förtjänar. Jag förstår detta, men jag tror att, om man närmare öfvertänker saken, man skall erkänna, hvilken vikt och betydelse det förevarande förslaget i själfva verket har. Arbetslöshetens orsak bottnar uti de samhällliga förhållandena. Det är samhällliga orsaker till detta onda, till de lidanden och svårigheter, som af detta blir en följd för många, många medborgare i samhället. Detta berättigar också krafvet på, att samhället bör ingripa för att söka undanröja eller åtminstone förminska orsakerna till det onda och, där detta icke är möjligt, söka upphäfva eller lindra följderna däraf. Arbetsförmedlingen, som det nyss talades om, utgör ett led i sträfvandena för bekämpandet af arbetslöshetens onda.

En annan viktig sak är, att det allmänna, stat och kommun, bör

*Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.*
(Forts.)

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

sträffa att i den mån det är möjligt på sådant sätt iöverka reglerande på arbetsmarknaden, att det allmänna i tider af nedåtgående konjunkturer söker att öka sitt arbete och motverka nedåtgången. Ett reglerande inflytande på arbetsmarknaden kan också på sådant sätt utföras af det allmänna, ju mer stat och kommun öka sin produktiva verksamhet.

Men, äfven om man på detta sätt söker ingripa för att aflägsna arbetslösheten, är det nog så, att med de nuvarande samhällsförhållandena det alltid kommer att återstå en rest af arbetslöshet, såsom det har blifvit sagdt i utskottets utlåtande, och vid vissa tider kan man nästan icke kalla det endast för en rest, ty detta ord kanske betyder för litet; vissa tider tager denna rest ju mycket stora dimensioner. Det onda ökas, då industrien stöter fran sig den arbetskraft, som den under andra förhållanden dragit till sig. Vi känna ju dessa växlingar i vårt ekonomiska och industriella lif, och den närvarande tiden torde gifva oss särskild anledning att fästa uppmärksamhet vid denna fråga och dessa förhållanden. Har samhället icke några skyldigheter i detta fall att tillse, att följderna af det onda upphäffas? Jag skall icke trötta kammaren med att här ingå i skildringar af de följder arbetslösheten medför. I motionen framhålles för öfrigt detta. All erfarenhet gifver ock vid handen, att arbetslöshet är ett ondt och att man kan karakterisera den såsom ett sådant. Arbetarne äga icke mera än sin arbetskraft, som de måste afyttra dag för dag för att kunna existera, och när denna ej längre finner användning, så stå de ofta inom kort inför nöd och brist. Då är frågan hvad som skall kunna göras? Såvidt man hittills kunnat finna, är då icke något annat att göra, om man vill få fram arbetslöshetsförsäkring, än att hänvisa till den själfhjälpsverksamhet, som arbetarne genom sina sammanslutningar begynt. Samhället kan icke finna något bättre organ än det arbetarne härvidlag själfva skapa, hvarigenom det skulle kunna bidra till att aflägsna de onda följderna, som framträda af arbetslösheten. Det är ju detta, som förevarande förslag siktar på. Det siktar på att tillvarataga den organisatoriska kraft som finnes hos arbetarne själfva, och arbetarne hafva också äfven här i landet, åtminstone i någon mån, inriktat sig på att på sammanslutningens väg hjälpa hvarandra i detta afseende och söka afhjälpa det onda, som följer af arbetslösheten. Denna verksamhet bör staten lämna sitt stöd.

Jag tror, att alla skäl tala för att man nu bör söka föra den fråga framåt, som motionären äsyftar.

Till sist skall jag bedja att till den kraft och verkan det hafva kan söka rätta några missuppfattningar, som synas göra sig gällande och som framträda i den ärade reservantens framställning. Inom arbetarnas fackorganisationer eller i samband med dem hafva sådana arbetslöshetskassor, som här omtalats, inrättats, såsom ock af motionärens framställning framgår. Jag skall icke här nu skildra, huru dessa kassor verka, eller ingå på några detaljer, men jag vill fästa uppmärksamheten på att, när det t. ex. säges, att ett understödjande från det allmännas sida till arbetslöshetskassorna, för att undanröja de onda följderna af arbetslösheten, kunde vara detsamma

som att understödja fackföreningarnes strejkkassor, som det står i reservationen, så är det ju alldeles oriktigt.

För det första i det fall, där arbetslöhetskassor äro förenade med fackorganisationen, så äro arbetslöhetskassorna en alldeles särskild del af fackorganisationens verksamhet, arbetslöhetskassornas fonder och medel äro fullständigt skilda från fackorganisationens öfriga fonder och medel. Det finnes för denna verksamhet särskilda stadgar och statuter, och det är sålunda icke så, att de på något sätt sammanblandas, och det stadgas ju också, att under strejk eller lockout åtnjuta medlem icke understöd från arbetslöhetskassan.

För öfrigt, skulle staten lämna bidrag till och därmed söka främja här ifrågakarande verksamhet, så tror jag nog, att staten sökte skapa sådana garantier för att medlen användes till det med dem afsedda ändamål, att det icke skulle behöfva hysas sådana farhågor som i reservationen uttalas.

Jag ber slutligen att få säga, att då man svarar på den här saken med att hänvisa till arbetsförmedlingen, så är den en sak, som i och för sig är god, och det är ju godt och väl. Jag intressar mig lifligt för, att den offentliga arbetsförmedlingen i vårt land måtte utvecklas och utvecklas så, att alla orter i hela landet blifva omfattade så att säga af denna arbetsförmedling, centraliserad i viss mån genom staten. Men därmed har man icke kunnat lindra den arbetslöshet och däraf följande nöd, som trots arbetsförmedlingen likväl kan uppstå. Jag vågar säga, att, äfven om det vore så, som herr vice talmannen nyligen sagt, att det ej finns tillgång på arbetskrafter på landet, medan däremot ledig arbetskraft finnes i städerna, så utgöres ju denna senare af industriarbetare, och jag tror, att man i de flesta fall icke skulle kunna använda den arbetskraften på landsbygden, den är nog icke lämplig där. Dessutom vill jag nämna, att det är icke så som här anfördes, att all den arbetskraft, som man här talar om, kommer från landet och in till städerna. Det finnes väl ock arbetare, hvilka från början varit i städerna och från början fästs vid industrien. Om jag t. ex. ginge arbetslös och skulle ge mig ut på landet i afsikt att skaffa mig arbete, så är jag rädd för att herr vice talmannen, om han antog mig i sitt arbete, icke skulle blifva synnerligen nöjd med mig. Jag skulle säkerligen icke vara lämplig att utföra de arbeten, som där komma i fråga, ty den, som vuxit upp i industrien eller handtverksarbetet, är, fruktar jag, icke synnerligen lämplig för sådant arbete, som förekommer i jordbruket.

Nog af, hänvisningen till arbetsförmedlingen utgör i detta fall intet svar på denna fråga, ty trots arbetsförmedlingen och trots liknande åtgärder, kommer det under nuvarande samhällsförhållanden att finnas en rest arbetslösa och vissa tider en mycket stor rest, såsom jag sade, af sådana. Då är frågan den: har icke samhället gagn af att förhållandena ordnas så, att icke dessa arbetslösa tryckas ned till den gräns, under hvilken de hemsfalla till fattigvården? Är det icke bättre att söka få fram någonting, hvarigenom de kunna få ett verksamt understöd, utan att detta understöd har bismak af förödmjukande fattigvård? Och är det icke bättre för höjandet af arbetareklassen, att dess egen självverksamhet toges i anspråk härför, och

Angående utveining om arbetslösheten i Sverige m. m.
(Forts.)

Anående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m. har icke samhället nytta af att härvidlag hjälpa den. Jag vågar påstå, att det vore till gagn icke allenast för arbetarne, utan äfven för samhället, och fullt öfvertygad därom, herr talman, är det, som jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Om jag fattat den ärade motionären rätt, så uttalade han i sitt anförande en önskan, att han med det här förslaget skulle söka ställa så till i vårt land, att hvar och en skulle få fullt upp hvad han behöfde, och att man på det sättet skulle söka kvarhålla landets söner inom eget land. Men då ber jag honom förklara för mig, hur det kommer sig, om man ser på statistiken, att det ingalunda är från industrien och industricentra, som vår största emigration äger rum, utan att det är jordbruket och de mest fattiga landsdelarne, som därvidlag uppvisa den största procenten. Och med beaktande af detta tror jag, att motionären har glömt af en mycket stor del af vårt lands bebyggare, som han icke nämnde ett ord om, nämligen vårt lands småbrukare, arrendatorer och småbönder. Hur vill han med den här utredningen på något sätt komma dessa till hjälp, dessa själfägande eller själf-arbetsgifvare, som icke stå i annans kost eller i andras arbete, utan själfva få sörja för, huru de med sitt arbete skola kunna reda sig? Det är väl att märka, att vårt land är uppdeladt i icke mindre än 352,000 brukningsdelar, däraf 270,000 delar, som äro under 20 hektar. Alla dessa torde vid missväxtår och svagar i högre eller mindre grad drabbas, icke af arbetslöshet — de ha fullt upp att göra och ofta till och med för mycket arbete — men de hafva alltid fasligt svårt att få debet och kredit att gå ihop. Nu har motionären vid sin föreslagna utredning glömt af en så stor klass af våra mindre och minsta bröder, som ha fullt lika svårt att reda sig som någon industriarbetare i stad eller på landet. Jag tror, att skall man se denna fråga på ett rätt sätt, så måste man se den allsidigt, och man får då icke undantaga en så stor del af befolkningen.

Hur är det för öfrigt med den här arbetslösheten? Jag vill ingalunda påstå, att den är själföfvållad, men den kan vara mer eller mindre förvållad af arbetarne själfva, och så länge det finnes ett mycket stort parti i vårt land, som icke vill erkänna rättigheten att fritt få arbeta, utan anser, att det endast är de organiserade arbetarne, som ha rättighet att arbeta, så tror jag, att det är något för tidigt att komma och begära understöd för dem, som lida af arbetslöshet. Jag tror, att den grundsatsen måste i första rummet härfdas, att hvar och en, han må vara organiserad eller icke organiserad, dock har *rättighet att arbeta*.

Det är vidare att märka, att vårt land är icke som åtskilliga andra länder hänvisadt i hufvudsak till en enda näring, utan i vårt land har ungefär hälften sin utkomst af jordbruk och andra hälften af andra näringsgrenar. Är det då, när man kan påvisa, att inom jordbruket det nästan ständigt finnes tillfälle till arbete och där man begär ingenting bättre än att få arbetare till sin hjälp för att berga en skörd, som icke alltid medhinner med egna arbetskrafter, är det då lämpligt, att landet i sin helhet skulle bidra till att uteslutande

den ena delen, den industriidkande, skulle skyddas för arbetslöshet eller mindre gynnsamma arbetsvillkor? Jag kan icke inse riktigheten af detta. Det är redan af vice talmannen påpekadt, att vi ännu lida af brist på arbetsfolk på landsbygden, vi ha gjort det kontinuerligt under de sista, för industriarbetarne gynnsamma åren; då säger den siste talaren, herr Blomberg, att många af dessa ingalunda torde lämpa sig för arbete på landsbygden. Jag vet dock genom färska exempel hos en granne, att det dock går för sig att anställa timmermän och timmerbilare från Stockholm, då tillfälle till arbete här just nu ej är så rikligt.

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

Hur skulle det verka, om herrarne finge igenom det här förslaget, och industriarbetarne finge garantier, finge visshet om statens medverkan, att äfven om de icke själfva arbetade, sörjer staten för att de icke bli utan sina allra nödvändigaste existensbehof? Därigenom måste gifvetvis uppstå ytterligare sugning af arbetsfolk från landsbygden in till städerna och industrien i allmänhet, ty de veta väl, att bara de lämna jordbruket, så drar staten försorg om dem i händelse af arbetsbrist. Tro herrarne att jordbruket blir hjälpt med det? Nej, vi måste skipa lika rätt, och skall den ena omhuldas, så får den andra icke lämnas vind för våg. Jag erinrar mig, när jag för 12 år sedan hade min plats i det tillfälliga utskottet n:o 1, så yttrades det af en mycket kompetent och sakkunnig ledamot på det området, herr Hammarlund, att här i Stockholm ha vi ett kvinnligt seminarium, men, sade han, det är icke mycket uppmuntrande, ty det händer aldrig, att dessa, som gått igenom detta seminarium, söka sig till landsbygden för att få en plats, trots att där finnes mycket godt om platser uti folkskolan just för kvinnor. Hvarför? Jo därför, att det icke »passar» för dessa. De vilja icke ha plats där. Så är det äfven på andra områden och yrken, de vilja icke lämna Stockholm eller den kära staden den och den. Skall detta understödjas? Skall man skipa rättvisa på det sättet, att den ene måste taga hvad arbete som står till buds, men den andre har rätt att rata vissa arbeten? Jag tror icke, att det är rätt att gå till väga på det sättet. Vi må ej heller glömma en gammal visdomsregel, som af ålder gifvits oss till beaktande, nämligen den regel, som heter sparsamhet. Förr var det hvars och ens skyldighet att trygga sig under den goda dagen äfven mot den kommande onda dagen, och detta har låtit sig göra i sämre tider än de närvarande. Med de höga löner, som arbetarne måste erkänna nu varit rådande, och den blomstring, som rådt under det senaste decenniet, så tror jag icke, att det är för mycket begärtdt, att man skulle kunna äfven i våra dagar lägga af en sparpenning till kommande sämre tider. Jag tror, att med andra regler blir det icke lätt att trygga folkets utkomst, ty då komma de bara och säga som så: Vi vilja ej nöja oss med det arbetet eller det, utan vi gå till staten och den sörjer för vår utkomst; den ena gången skapar den andra.

Jag tror, att vill man tillita sparsamhetsregeln och använda våra sparbanker och skaffa sig en sparbanksbok, som icke ständigt får ligga i byrålådan, utan användas då och då för insättningar, så tror jag att denna fråga löses bättre, nämligen genom själfverksamhet,

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

sträfsamhet och sparsamhet. Att tänka och arbeta för sig, det är, tror jag, ett lämpligare sätt än att söka vältra allting på staten. Ur denna synpunkt yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

Med herr Lindblad i Närlunda förenade sig herrar *Bengtsson* i Häradsköp, *Mullmin*, *Danielsson* och *Carlsson* i Norra Smedstorp.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Det har mot detta förslag riktats en del anmärkningar, särskildt från landbrukarehåll, hvilka anmärkningar delvis, tror jag, bero på ett missförstånd af hvad förslaget innebär. Dessa anmärkningar ha egentligen varit af två slag, hvilka jag ber att få bemöta hvar för sig.

En anmärkning framställdes af herr vice talmannen i det anförande, han här höll. Han gjorde gällande, att då det faktiskt är så, att på landsbygden råder en nästan ständigt brist på arbetare samtidigt med att inom hela industrien kan råda arbetslöshet, bör man icke tala om arbetslöshet på alla håll, innan jordbruket blifvit besatt med de arbetslösa inom industrien; om det därefter blir någon arbetslös öfver, hvilket han ansåg vara föga troligt, då först kan man tala om arbetslöshet. Han gjorde därvid en anmärkning mot utskottets framställning, som han ansåg innebära en motsägelse, då utskottet efter att ha framhållit, att brist på arbetare råder inom jordbruksnäringen, äfven då samtidigt arbetslöshet förekommer inom industrien, i fortsättningen säger: »Sedan, så långt sig göra låter, de befintliga arbetstillfällena utnyttjats, står man inför den rest af arbetsvilliga, för hvilka, till följd af ogynnsamma konjunkurer på arbetsmarknaden, intet arbete finns att få.» Nu är det ju faktiskt så, såsom redan några föregående talare framhållit, att den tillgång på outnyttjade arbetskrafter, som finnes inom industrien under tider af arbetslöshet, aldrig kan helt och hållet utnyttjas inom landet. Inom industrien förekommer en mängd speciella yrken och till följd däraf äfven en massa fackutbildade arbetare, arbetare, som utbildat sig såväl andligen som kroppsligen för vissa speciella arbeten. Man kan icke tänka sig, att dessa skulle, då de blefve arbetslösa, kunna i någon större utsträckning ett, tu, tre förvandlas till jordbruksarbetare. Detta kan gå för sig med en viss grupp af grofarbetare; de kunna möjligen utan vidare öfvergå till jordbruket. Men i fråga om de fackutbildade förhåller det sig ej så. Jag vill nämna ett exempel. Här i Stockholm ha för icke länge sedan afskedats en mängd arbetare inom telefonarbetarefacket, till följd af att inom detta fack ägt rum vissa tekniska förändringar, som gjort, att en hel del arbetare blifvit öfverflödiga. Jag tror knappast, att många af landtmännen här i kammarerna skulle vara nöjda med att få telefonarbetare ute på sina åkrar och i sina ladugårdar. Sadana exempel kunna naturligtvis mångfaldigas i stor utsträckning. Jag har härmed velat klargöra, att, till och med sedan jordbrukets behof af arbetskrafter blifvit i största möjliga mån tillgodosedt, måste likväl under tider af arbetslöshet — och arbetslöshet förekommer konstant inom ett eller annat yrke och ofta öfver hela linjen samtidigt — måste likväl, säger jag, under sådana tider kvarstå inom industrien en hel del arbetare, som äro

arbetslösa. Behof af åtgärder mot arbetslösheten förefinnes således alltid.

Den andra anmärkning, som framställts från landtmannabåll och särskildt af reservanten, går ut på, att om man nu skulle införa arbetslöshetsförsäkring, skulle detta bidraga till, att arbetarne ytterligare droges från jordbruket till industrien. Ja, mina herrar, jag kan icke lämna något bevis för min åsikt, men jag får verkligen säga, att jag tror icke, att så skulle bli förhållandet. Jag tror icke, att, när en person bestämmer sig för att taga arbete inom industrien, hans handlingssätt då är beroende af den omständigheten, att det finnes arbetslöshetskassor inom industrien; jag tror icke, att han då tänker på det lilla gagn, han har af dessa kassor i onda tider. Den hjälp, han genom dem skulle få, utgör i förhållande till hans ekonomi i dess helhet en så obetydlig lockelse, att den kan icke spela någon roll i det fallet. Han tänker icke på de onda tiderna, utan på de goda tiderna, när han går att taga arbete inom industrien. Likaväl skulle man kunna påstå, att arbetaren valde arbetsplatserna alltefter deras bättre eller sämre fattigvård. Det är ju alldeles otänkbart, att han skulle handla på det sättet.

Det har framhållits, nu senast af herr Lindblad, att lockelsen att söka arbete hos industrien skulle bli desto större, om staten nu skulle sörja för den arbetslöse industriarbetaren, därest arbetslöshetsförsäkring infördes. Detta är dock att förstora saken i alldeles omätlig grad. För att taga ett par exempel från de land, där arbetslöshetsförsäkring är införd, vill jag nämna, att i Norge bidrager staten med en fjärdedel af det belopp, som utbetalas till den arbetslöse, som är medlem i en arbetslöshetskassa, och i Danmark med en tredjedel af det sammanlagda belopp, som af den arbetslöse i form af premier inbetalats till kassan. Det belopp, som lämnas af staten, är dessutom, åtminstone i Danmark, begränsadt. Det är således icke fråga om annat, än att staten lämnar högst en tredjedel eller en fjärdedel af det understöd, som den arbetslöse får åtnjuta, och detta understöd får i allmänhet icke utbetalas under längre tid än sammanlagt 70, 80 eller 90 dagar om året. Att under sådana förhållanden tala om att staten försörjer de arbetslöse, är att framställa saken i en fullkomligt oriktig dager.

Herr Lindblad framhöll också i sammanhang därmed, att hvad som behöfdes vore att lära arbetarne sparsamhet. Ja, mina herrar, hvad är det, som man här vill åstadkomma, om icke just sparsamhet! Det är en känd sak att för närvarande spara våra industriarbetare alldeles för litet. Att rekommendera sparbankerna åt dem, det tror jag herr Lindblad gör förgäves. Men genom att på detta sätt gå in i en kassa, som har en viss organisation och där arbetaren känner ett visst band på sig, särskildt därigenom att dessa kassor åtnjuta statsbidrag, tvingas arbetaren faktiskt genom ett slags frivilligt tvång att hvarje vecka aflägga en liten sparpennning, som sedan kommer honom till godo i tider af arbetslöshet. Det är alldeles klart, att det belopp en arbetare får igen på det sättet, blir mycket större än ifall han enbart vore hänvisad till sig själf. Han får igen mycket mera, än han någonsin skulle kunnat få, om han insatt samma be-

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m
(Forts.)

Angående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m. (Forts.)

lopp i en sparbank. Det är gifvet, att solidariteten här liksom på andra områden är en styrka för den enskilde.

Herr Lindblad framhöll vidare, att det är landsbygden, som exporterar emigranter. Småbrukarne hade det svårt att få debet och kredit att gå ihop, och därför sågo de sig föranlättna att emigrera. Och herr Lindblad frågade nu motionären, hvad han hade tänkt sig, att man i det afseendet skulle kunna göra. Men, herr Lindblad, det är icke meningen att hvad som här föreslås skall vara ett universalmedel, som botar allting mellan himmel och jord. Detta förslag att hjälpa arbetarne, vare sig de äro jordbruks- eller industriarbetare, att komma öfver tider af arbetslöshet, har sin alldeles bestämda omfattning och bestämda begränsning. Att blanda in andra saker härvidlag anser jag vara att ställa det hela i en fullkomligt oriktig belysning.

Vidare framhöll herr Lindblad — om jag skall taga upp ytterligare en punkt i hans anförande — att det vore meningslöst eller i hvarje fall för tidigt att vidtaga en sådan åtgärd som den här ifrågasatta, så länge som rättigheten att arbeta icke är erkänd inom landet. Ja, mina herrar, slagord ha en underbar förmåga att lefva. Jag undrar, hvad herr Lindblad i detta fall menar. Menar han, att så länge som arbetsgifvarne ha rättighet att förklara lockout och arbetarne å sin sida att strejka, att så länge dessa helt naturliga och nödvändiga former af den nuvarande arbetarerörelsen äga bestånd, så länge skall icke på något sätt någon åtgärd vidtagas mot den oförskyllda arbetslösheten? Jag kan för min del icke finna något samband mellan hvad herr Lindblad i den delen framhållit och den nu föreliggande frågan.

En föregående talare har redan lämnat en redogörelse för hvad som i denna sak är åtgjort. Vi veta, att det finnes frivilliga, af arbetarne själfva grundade arbetslöshetskassor här i Sverige och att dessa faktiskt spela en mycket stor roll. Jag tror icke, att talaren i fråga därvid nämnde den af dessa kassor, som omfattar järn- och metallarbetarne. Denna kassa har under de senare åren utbetalat åt arbetslösa i medeltal omkring 65,000 kronor årligen. Detta är endast inom ett fack, låt vara ett af de största. Jag tycker för min del, att detta tydligt visar, till hvilket ofantligt gagn det vore, om denna rörelse vunne en ökad utsträckning. Det är ju klart, att en dylik utveckling af rörelsen skulle komma till stånd, just om statsbidrag i detta fall lämnades.

Men då frågar man sig kanske: är det nödvändigt eller är det befogadt, att staten lämnar sin medverkan härvidlag? Är det icke nog, att de enskilda få sköta sig själfva? Finnes här ett verkligt statsintresse? Ja, här finnes verkligen ett sådant, om jag nämligen får betrakta det kommunala intresset såsom ett statsintresse, och det kan jag göra i detta fall. Det kommunala intresset står ju i det allra närmaste samband med denna sak. Förslaget går ju ut på att lätta fattigvårdstungan genom åtgärder, där arbetarne själfva tillskjuta ett större belopp. Det är ju alldeles klart, att fattigvården genom sådana åtgärder skall i betydlig mån lättas. Det är vidare alldeles ovillkorligen ett statsintresse att i tider af arbetslöshet förhindra hela

stora lager af vårt folk, att sjunka ned i ett tillstånd, som närmar sig fattigvårdsstrecket. Afven om de icke sjunka ned under detta, försvagas arbetarne i tider af arbetslöshet i högsta grad. De råka in i ett tillstånd af ekonomisk svaghet, som det är dem mycket svårt att sedan arbeta sig upp ur. Det är för mig alldeles tydligt, att det är ett verkligt statsintresse att förhindra, att detta alltför ofta sker.

Det har till slut framhållits, att man här skulle afvakta erfarenheten från Norge och Danmark, och herr vice talmannen har i detta afseende omnämnt den promemoria, som tilldelats utskottet. Nu är det så, att promemorian författades i augusti förra året, och det var just den 1 augusti, som den nya danska lagen om arbetslöshetsförsäkring trädde i kraft. Det är således klart, att promemorians författare icke då kunde åberopa någon erfarenhet, som man på detta område vunnit i Danmark. Men under den korta tid, som förflutit sedan den 1 augusti förra året, ha de danska arbetslöshetskassor, som erkännas af staten och underkasta sig statens kontroll och de villkor och stadganden, som staten i detta fall fordrar, alldeles otroligt snabbt vuxit i antal. Till den 1 februari innevarande år hade i Danmark inregistrerats icke mindre än 34 dylika kassor med sammanlagdt öfver 70,000 medlemmar. Detta tycker jag är en utveckling, som är fullkomligt öfverraskande. Jag kan således icke finna annat, än att det icke föreligger något behof att vidare afvakta erfarenheten från Danmark på detta område.

Jag skall icke upptaga herrarnes tid längre, utan ber, herr talman, att på grund af det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Larsson* i Lund, *Larsson* i Västerås, *Larsson* i Göteborg, *Thylander*, *Kjellberg*, *Kvarnzelius*, *Söderbergh* i Karlshamn, *Kropp*, *Johansson* i Oja, *Beckman* i Djursholm, *Tengdahl*, *Branting*, *Lindh* i Gäfle, *Sehlin* och *Karlsson* i Fjäl.

Herr Warburg: Herr talman! Då nu min ärade utskottskamrat yttrat sig, har jag icke många ord att tillägga. Men herr Lindblad i Närlunda yttrade något, som gör, att jag i alla fall måste fullfölja min afsikt att taga till orda.

Saken är naturligtvis den, hvilket utskottets ledamöter lika väl som herr vice talmannen och herr Lindblad ha insett, att vi här stå inför en mycket svår fråga, men man har å andra sidan icke rättighet att blott därför att frågan är svår vända ryggen åt den och ställa sig oförstående och säga, att man nödvändigt skall inhämta erfarenhet från andra länder, ty man är väl dock, som motionären framhållit, i någon mån skyldig att icke kasta bördorna för stora sociala experiment på andra land utan att själf vilja göra någonting däråt. Utskottsledamöterna ha som sagdt väl insett, att detta är en svår fråga, men att den därför borde lämnas åt Kungl. Maj:t att närmare utredas ur synpunkten af att frågan står på dagordningen i den sociala lagstiftningen i alla länder, och att vi icke alltid behöfva vara de allra sista.

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.

(Forts.)

Herr Lindblad yttrade emellertid ett par ord, som jag särskildt fäste mig vid. Han har med sin vanliga vältalighet och sin vanliga klokhet sökt få äfven denna fråga till en, må man säga, stridsfråga mellan land och stad. Men jag vet icke, hvarför man nödvändigt skall behöfva se den så. Det är väl dock icke af något intresse för landsbygden, om arbetarne från städerna sjuuka ned under existensminimum och då bli till tunga icke blott för det samhälle, där de haft sitt arbete, utan till äfventyrs äfven för omgifvande landsbygd. Jag vill för öfrigt erinra om, att vi ha industrisambällen icke blott i städerna utan äfven på landsbygden. Herr Lindblad har mycket starkt betonat, hur svårt det skall bli för staten att underhålla dessa arbetare vid arbetslöshet. Jag vill då fråga, om man kan anse, att staten gör detta, då den endast, såsom den föregående talaren framhöll, lämnar ett bidrag härtill eller, hvad jag skulle vilja kalla, hjälp till själfhjälps, och i alla fall kommer icke understödet att bli så stort, att det kan locka till något slags »oförvällad arbetslöshet». I Danmark får detta understöd, om jag ej är oriktigt underrättad, icke öfverstiga två tredjedelar af dagsinkomsten och aldrig gå öfver 2 kronor, och till dessa 2 kronor ha arbetarne genom tillskott till arbetslöshetskassan bidragit med en väsentlig del. Sålunda blir det endast obetydligt som staten gör för att hjälpa arbetarne i detta fall. Nu har herr Lindblad utmålrat saken så, som om de af sina höga löner mycket väl skulle kunna spara för framtiden. Ingen kan mera än jag önska, att man måtte iakttaga sparsambet och att sparbanksväsendet vore mera utveckladt än det är. Men jag vill fråga herr Lindblad, om han anser, att de höga lönerna icke stå i en viss proportion till de oerhörda lefnadskostnaderna, som drabba arbetarne särskildt i hufvudstaden, hvilken ju icke kan göra anspråk på att vara den mest älskade orten i landet.

Slutligen vill jag med afseende å herr vice talmannens yttrande, att man icke i onödan skall skrifva till Kungl. Maj:t, hemställa, huruvida detta verkligen kan vara att afläta en onödig skrivelse. Utskottet har framhållit i sitt betänkande, att för närvarande en kommitté blifvit tillsatt för att utarbete förslag till ny fattigvårdslagstiftning för riket och att således frågan om fattigvården i största omfattning står redo att tagas till behandling. Därför ansåg utskottet tidpunkten vara särskildt lämplig att äfven upptaga till undersökning den närliggande frågan om åtgärder mot arbetslöshet. Och det är ju hvad det här egentligen gäller, att försöka genom att skydda arbetarne mot arbetslöshetens dåliga följder hålla dem uppe, så att de icke dragas ned under fattigvården, och därför står den nu förvarande frågan i organiskt sammanhang med fattigvårdsutredningen. Detta har också den stora fattigvårdskongressen, som hölls här för någon tid sedan, insett och därför gått in till Kungl. Maj:t med ansökan om att utredning i detta sammanhang måtte ske. Jag anser därför också önskvärdt, att Riksdagen ville ge saken detta understöd genom att anhålla hos Kungl. Maj:t att i samband med denna fattigvårdsundersökning det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke åtgärder för arbetslöshet må kunna vidtagas, och jag tillåter mig med all vördnad för herr vice talmannen anse, att detta icke är att

skrifva till Kungl. Maj:t i onödan. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.*

(Forts.)

Herr Lindblad i Göteborg: Herr talman! När jag begärde ordet, var det för att bemöta min namne på sörmalandsbänken. Nu har sedan dess ett par talare haft ordet och bemött åtskilligt af hvad som blef sagdt. Men icke dess mindre ber jag att få säga några ord.

Herr Lindblad yttrade, att det icke var skäl i att, så länge icke de finge arbeta, som ville arbeta, ge understöd i form af arbetslöshetsförsäkring. Jag tror, att det slagordet icke kan tillämpas blott, om det öfver hufvud taget kan tillämpas, på arbetsklassen som sådan, utan det gäller väl alla olika klasser, som äro organiserade, och det gäller bönderna likaväl som arbetarne. Jag har för icke länge sedan läst i Stockholms Dagblad om striden mellan betodlarna och sockerfabrikanterna, och jag fann där af sockerfabrikanternas chef några yttranden, som tydde på att förhållandet var precis enabanda inom betodlarnes organisation som inom arbetarnes. Han yttrade nämligen, att betodlarna säkerligen skulle vilja odla betor, om de blott finge lof för sina ledare. Således kan man här hos bönderna påvisa samma tendens som hos arbetarne — bönderna själfva, när de äro organiserade, se icke gärna strejkbrytare, och det är just hvad arbetarne icke heller göra. Jag vill därför erinra herr Lindblad om det gamla ordspråket, att när man sitter i glasskåp, bör man icke kasta sten.

Nu är också saken den, att det icke från utskottets sida gjorts någon inskränkning i fråga om undersökningens omfattning, utan den kan utsträckas till att beröra äfven landsbygden. Men när fråga var före i föl om skrifvelse till regeringen om undersökning rörande förhållandena på landet och särskildt hvad landtarbetarne vidkommer, då ställde sig herr Lindblad, enligt hvad protokollet utvisar, mycket betänksam mot en sådan undersökning. I dag förmenar han, att småbönderna framför allt borde vara med, då det gäller en undersökning rörande arbetslösheten, och att de skulle ha del af en sådan, därest det anses lämpligt.

Vidare har herr Lindblad yttrat, att det skulle vara en stor orätt, om bönderna skulle bidra till industriarbetarnes arbetslöshetskassor. Men det är icke länge sedan herr Lindblad i denna kammare var med och diskuterade tullarna, om huru industriarbetarne bidra till att öka inkomsterna för bondeklassen och särskildt för den del däraf, som har spannmål till afsalu. Vore det då så orimligt, om det skulle visa sig behöfligt, och det är behöfligt, därom är jag öfvertygad, att bönderna gifva något tillbaka till industriarbetarna, när dessa bli arbetslösa, för att hjälpa dem undan de värsta svårigheterna. Jag tror icke, att man får sätta de olika klasserna emot hvarandra i detta fall, utan har en klass skydd på ena sättet, så är det icke mera än berättigadt, att en annan klass får hjälp på ett sätt, som är mera lämpadt efter dess förhållanden.

Nu är det alldeles klart, att arbetslösheten på landet icke har samma omfattning eller samma karaktär som i städerna. Anledningarna till arbetslösheten i städerna äro mångahanda, men icke

Anående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.

(Forts.)

minst den, att den tekniska utvecklingen fortskrider så snabbt, att icke allt annat kan hålla jämna steg därmed. Den fortskrider icke med samma snabbhet på landet, där har man icke samma förändringar i fråga om arbetsredskapen, och följaktligen bli förhållandena där annorlunda. Under sådana omständigheter är det klart, att behovet af arbetslöshetsförsäkring framträder på helt olika sätt i städerna och på landsbygden.

Det förefaller mig ligga i samhällets intresse att förebygga denna arbetslöshet, men framför allt att afhjälpa dess följder, där de framträda. Jag tror, att det härutinnan icke skulle behöfva göras så mycket från statens sida, ty de organiserade arbetarne ha redan börjat göra sitt, solidariteten mellan arbetarne utvecklas med hvarje dag och framträder äfven på detta område.

Den arbetslöshet, som för närvarande råder i den stad jag representerar, är af ganska stor omfattning, men det understöd, som utgår till de arbetslösa, inflyter på frivillighetens väg, och där se vi arbetarorganisationerna skyndsamt träda till hjälp i den mån det är dem möjligt. Men det är icke tänkbart att åstadkomma allt, som behöfs under dessa kristider. Staten har skyldighet att träda till, och därmed bidrager den endast att lätta fattigvårdstungan och ställa arbetarne i en annan ställning än den, i hvilken de komma, när de genom arbetslöshet nödgas gå till fattigvården.

Jag kan inskränka mig till detta, sedan andra talare bemött herr Lindblad, och jag tror, att vi gjorde klokt i att ena oss om en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Då ingen inskränkning blifvit gjord i fråga om undersökningens omfattning, står det Kungl. Maj:t obetaget att utsträcka den äfven till de af herr Lindblad omtalade småbrukarne. Det blir sedan att se till, till hvilket resultat Kungl. Maj:t kommer. Men från frågan lära vi icke komma, äfven om vi afslå skrifvelseförslaget i dag. Den står på dagordningen och kommer icke därifrån förr än den blifvit löst.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Att döma af de sista anförandena, ser det ut, som vore denna fråga en göteborgsfråga; jag räknar nämligen herr Warburg äfven som göteborgare. Skall det möjligen komma sig däraf, att herrar göteborgare se så mycket emigranter som lämna landet? Jag vill då upplysa, att dessa emigranter allra minst komma från Göteborg utan från andra delar af landet, kanske icke minst från landsbygden och den fattigaste landsorten. Jag tror därför, att vi böra akta oss för att göra denna fråga till en särskild göteborgsfråga.

Icke tror jag heller, att man, som herr Warburg sade, kan göra denna fråga till en stridsfråga mellan land och stad. Nej, det är så, att just emedan åtskilliga af herrarne velat göra den *uteslutande till en industrifråga* och helt och hållet glömt jordbruket, har jag för min del velat säga: glöm icke af landsbygden och dess största element, jordbrukarne, småbönderna, som äro sina egna arbetsgifvare, utan låt äfven dem få en släng med af slevven, så att Kungl. Maj:t kan få taga äfven dem med. Men skulle deras intressen icke be-

aktas i en riksdagsskrifvelse, så tror jag, att det sträfsammaste, hårdaste arbetet blefve afglömdt.

Föregående talare ha i sina anföranden framhållit de dyra lefnadskostnaderna i vårt land. Det är naturligtvis tullarne, lifsmedelstullarne man syftar på. Herr Lindblad i Göteborg bar ju sagt: den ena klassen bör icke vara skyddad af tullar och icke äfven den andra. Men nu förhåller det sig så, att det just var jordbruket, som *sist* kom med, då det gällde att få sin andel af tullskydd. Ty anledningen att jordbruket *måste* begära sådant skydd var den, att industrien redan förut längesedan var skyddad. Jag vågar till och med det påståendet: Tro ni, mina herrar, att vi öfver hufvud taget haft någon industri här i landet, om vi icke hade infört tullskydd?

Nej, det är nog så, att vi icke böra i fråga om de dyra lefnadskostnaderna blott tala om tullarne, utan tillika om mycket annat. Tro herrarne, att om vi nu, såsom det begäres i en motion, skulle få införd åtta timmars arbetsdag, detta skulle vara ägnadt att *minska våra lefnadskostnader*? Tro herrarne, att det är därför att folk arbetar för mycket, som de dyra priserna uppstå eller att dessa skulle gå ned om arbetstiden inskränktes? Jag har den tanken, att däri- genom allting skulle bli dyrare både på industriens och jordbrukets område, och så kommer man här och säger: var så god och producera billigt! För min del tror jag, att vill man öka produktionen och däri- genom minska priset, så får man nog öka såväl arbetsintensiteten som kanske understundom arbetstimmarnes antal.

Herr Wijk sade, att nu detta icke gör anspråk på att vara något universalmedel. Jag vill säga att det är så långt ifrån att vara något universalmedel, att jag tvärtom anser det vara ett mycket ensidigt medel. Jag vet, att det för herrar köpmän och göteborgare icke är obekant hvad som menas med att betraktas och behandlas som »den mest gynnade nation». Men det förefaller mig, att man här vill vända litet på den satsen och säga, att industriarbetarne böra vara *de mest gynnade inom nationen*. Under sådana förhållanden kan jag, med den kännedom jag har om landsbygden, icke lämna min röst till förslaget.

Herr Starbäck: Herr talman! Det var här om dagen, tror jag, som den siste talaren iustämde i ett anförande af en annan talare på sörmlandsbanken, och därefter, då han fick ordet, yttrade sig i en fullständigt motsatt riktning till hvad man skulle tänkt sig att hans instämmande inneburit. Det var därför som jag i afton afvaktade hans andra yttrande och fann till min förvåning, att han vidhöll hvad han först sagt. Det är i alla fall icke på det sättet, att hvad vi nu öfverlägga om är någon göteborgsfråga. Nej, jag tror, att det är en stor landsfråga. Det är ju ofta så, herr talman, att många af de institutioner, som vi för närvarande njuta af, ha sin upprinnelse i ett tillfälligt utskotts betänkande, och jag tror icke det går an att bagatellisera den här frågan därför måhända, att det är ett tillfälligt utskotts betänkande eller en enskild motionärs yrkande, som ligger till grund för densamma.

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.

(Forts.)

Angående
utredning om
arbetsloshe-
ten i Sverige
m. m.
(Forts.)

Jag får för min enskilda del bekänna, att när jag läste detta utskottsbetänkande, det på mig gjorde intryck af sakkunskap, klarhet i framställningen och logisk skärpa. Och jag vädjar såväl till herr Lindblad som till kammarens öfriga medlemmar: skola vi verkligen på denna fråga lägga oförståendets synpunkt? Skola vi verkligen se den så, att vi återigen få fram en strid, icke endast mellan stad och land utan mellan landtbruk och industrialism? Tro icke alla de herrar, som sitta här, att den makt, som heter utveckling, kommer att omfatta såväl tätt bebyggda som glest bebyggda trakter i vårt land, vi må vara hemfallna åt industrialism eller ej? Jag är så lifligt öfvertygad, att den satsen måste vara riktig, att det, som är rättvist och godt i ena fallet, måste i sina verkningar visa sig rättvist och godt äfven i andra fall. Tro herrarna, att det kan vara lämpligt att vägra bifall till utskottets betänkande och därigenom skärpa den strid, som — det ligger i sakens natur — måste pågå, nedbrytande någon gång, alltid befruktande, att, då det gäller en sådan utveckling, under hvars lag vi för närvarande stå, det kan vara lämpligt att ytterligare skärpa denna kamp? Jag tror, herr talman, att det vore synnerligen olyckligt, om Andra Kammaren i denna stund skulle lyssna till de tonerna. Jag tror, att vi genom ett bifall till utskottets betänkande skulle på ett välbetänt och klokt sätt i vår mån visa vår sympati för de sträfvanden som vilja, icke skärpa kampen och icke utvidga dess område, utan raka motsatsen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herrar *Anderson* i Baggböle och *Röing* instämde.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall icke sätta kammarens tålamod på hårdt prof, utan yttra mig mycket kort, då midnattstimman är nära.

Jag vill säga den talare, som gaf mig den upplysningen, att icke alla de arbetskrafter, som komma till användning i städerna, ha kommit från landsbygden, och det har jag heller hvarken trott eller yttrat i mitt föregående anförande. Men jag är viss om, att en stor del af den i städerna icke använda arbetskraften har kommit från landsbygden, och den kunde, förmenar jag, återvända till landsbygden af den anledningen, att på landsbygden äger man icke på långt när tillgång till den arbetskraft, som är så ytterligt behöflig. Samme talare förmenade, att en stor del af de arbetare i städerna, som tidtals på året gå arbetslösa, icke skulle kunna användas på landsbygden, emedan de icke voro tjänliga för landsbygdens arbete. Ja, något försök i den vägen har kanske icke blifvit gjordt, åtminstone icke i nämnvärd mån, såvidt jag känner till. Samme talare trodde, att han själf icke skulle bli godtagen vid t. ex. arbete vid mitt jordbruk. Ja, jag har aldrig tänkt, att jag skulle komma att lefva den dag, då det skulle gå mig så väl, att jag skulle få en så intelligent arbetare som herr Blomberg. Om så lyckligt vore, så lofvar jag här, att jag skulle betala honom intill 100 procent högre lön än jag hittills betalt någon af mina arbetare. Men det vill jag säga herr Blomberg, att någon normalarbetstid finge han icke hoppas på, ty

vid jordbruket börja vi vårt arbete klockan 5 på morgonen och sluta icke arbetet förr än solen går ned. Det äro vi tvungna till för att få vårt uppehälle.

*Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)*

En annan talare har anfört, att det vore en fullständigt obevisad sats, att det var brist på arbetare på landet, och märkvärdigt nog var det en person som representerade en valkrets på landsbygden, som sade detta. Jag kan verkligen icke nog förundra mig öfver en sådan okunnighet. Är jag en representant för ett valdistrikt på landet och icke känner, huru bristen på arbetskraft där gör sig gällande, då må jag säga, att en sådan okunnighet näppeligen borde komma till synes i kammarens protokoll.

Motionären framhöll med styrka, att här var icke fråga om att lämna något stöd till de arbetare, som bli arbetslösa i allmänhet, utan endast till dem, som helt *ofrivilligt* blifvit försatta i ett sådant läge. Men huru skall man kunna konstatera skillnaden? Afven med den allra bästa vilja skulle det bli ofantligt svårt, och jag fruktar för att det blefve godtycket, som i högsta grad komme att göra sig gällande. Samme talare slutade sitt anförande med att göra en vädjan till kammaren. Jag tillåter mig icke göra någon vädjan, men jag vill göra en erinran, den nämligen, att det kunde hända, att om en lagstiftning komme till stånd, sådan som motionären med sitt förslag äsyftat, så kanske det blefve städerna och i synnerhet de större städerna, som hårdast finge känna verkningarna af en sådan lagstiftning.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då tiden redan är långt framskriden och vi därför litet hvar behöfva komma hem, ber jag att få afstå från ordet, och jag hoppas, att herrarna icke äro missbelättna med det.

Herr Blomberg: Herr talman! Jag är uppkallad af den näst föregående talarens yttrande. Jag kunde icke tro annat än att man skulle förstå mitt förra yttrande. Herr vice talmannen och flera andra landtmannarepresentanter ha betygat som sin uppfattning, att det för det första rådde brist på arbetskraft på landsbygden och vidare att den arbetskraft, som finnes inom industrien, till stor del blifvit tagen från landet samt att denna arbetskraft vid inträffad arbetslöshet kunde återbördas till landsbygden. I den mån sådant är möjligt, är det ingen, som däremot har något att invända. Men jag tror, att den arbetskraft, som dragits från landsbygden och till städerna och där blifvit använd i många år i industriella yrken, icke har så synnerligen lätt för att återvända till landsbygden, likaså visst som jag tror, att arbetsgifvarne där i allmänhet icke skulle vara mycket betjänta med denna arbetskraft och än mindre med den, som allt från början arbetat inom handverk eller industri. Jag tillät mig att hänvisa till mig själf som exempel, då jag ju är handverksarbetare. I händelse af arbetslöshet står för en sådan arbetare icke utvägen öppen att ge sig ut till landet och bli jordbruksarbetare. Jag upp-repar, att herr vice talmannen säkerligen icke skulle bli nöjd med

Angående utredning om arbetslösheten i Sverige m. m. mig. Hur pass nöjd jag skulle bli med honom som arbetsgifvare, förs jag icke yttra mig om. Det var blott detta jag nu ville förklara.

(Forts.) Herr Åkerlund: Herr talman! Affärsverksamheten under senare tider har ställt så till, att en hel massa industrier uppstått, som sedermera i kristider visa sig ha tillkommit icke så mycket för produktionens skull som fastmera för att främja jobbet. Sådant går till en tid, men så kommer en dag, då de arbetare, som därigenom dragits till städerna och industrien, stå utan arbete. Skall då, därför samt för att tomtjobbare i de stora städerna ställt till med en massa husbyggnader, uteslutande i syfte att förtjäna pengar och utan att tänka på om därigenom något produktivt arbete åstadkoms för landet, staten träda emellan, så snart arbetslöshet inträder? Jag kan icke finna någon rim och reson i detta. Det får väl gå arbetarne som andra medborgare: kunna de icke fortsätta med sitt arbete, få de söka sig annat.

En föregående talare har nämnt om de dyra lefnadskostnaderna. Ätminstone hvad Stockholm beträffar tager jag mig friheten påstå, att lefnadskostnaderna icke på långt när skulle vara så höga här, om icke stadens styresmän ombesörjde fördyrandet af allting genom ett ständigt ökad antal mellanhänder.

Det var emellertid icke främst för att säga detta som jag begärde ordet, utan därför att jag håller för, att det allmänna borde kunna ombesörja att arbetarna i städerna och förresten inom andra folkrika orter i vårt land tillgodosägos med arbete, särskildt i kristider. Det är nu öfver tio år sedan jag yttrade till en af statens främste män: kan det vara något rimligt i att staten och kommunerna utan nödtvång skola täfla med enskilda byggmästare och uppföra det ena palatset efter det andra under tider af öfverflöd på arbete. Vore det icke riktigare, klokare och barmhärtigare mot arbetareskarorna, om man uppsköte detta byggande, tills arbetsbrist inträdde för de privata arbetsgifvarna? Då skulle icke allt det elände finnas, som nu understundom råder.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Friherre Adelswärd: Herr talman, mina herrar! Oaktadt den sena timman och det myckna mumlet här i kammaren ber jag att få säga ett par ord, detta särskildt på den grund, att jag på sätt och vis representerar både industri och landtbruk och sålunda har erfarenhet i denna sak. Och jag har fått den uppfattningen, att frågan kommit att bli något snedvriden eller ätminstone alltför ensidigt betraktad. Här har man nämligen uteslutande sett den från synpunkten af att den åtgärd, som af utskottet tillstyrkts, skulle komma att öfva inflytande på arbetsbristen inom landtbruket. Jag tror, i likhet med en föregående talare, att detta är ett fullkomligt misstag, och att detta i själfva verket icke har något att göra med tillgången eller bristen på arbetskraft inom landtbruket. Man kan ju icke tänka sig, att man skall flytta arbetare fram och tillbaka på grund af tillfälligt behof af arbete, alldeles som man flyttar en vara eller maskiner. Om brist på arbetstillfällen yppar sig bland yrkes-

arbetare i en stad, äro dessa bundna vid sina bostäder och sina familjer, och de kunna icke flyttas, och ännu mera, man kan icke begära, att yrkesarbetare, som äro tränade på ett visst område, genast skola vara färdiga att flytta tillbaka till jordbruksarbete och där göra sig nyttiga.

*Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)*

Jag vågar säga, att jag i detta fall talar af egen erfarenhet. Jag har verkligen vid ett par olika tillfällen varit i den sorgliga belägenheten, att jag, för att förekomma arbetslöshet, fått lof försöka att använda yrkesarbetare af ett särskildt slag till för handen varande arbeten inom jordbruket eller vid grofarbeten, vägbyggnader och dylikt, och jag kan försäkra herrarna, att resultatet af detta försök ingalunda varit tillfredsställande vare sig för dessa arbetare eller för mig. För dem var det svårt att äfven med goda aekordsvillkor förtjäna så mycket, att de kunde lefva på det, och för mig blef arbetet både dyrbart och dåligt, och jag tror, att vi måste erkänna, att detta icke var någon tillfällighet.

Jag vill fråga de herrar landtmän, som här talat om att arbetarne vid arbetsbrist gärna kunna komma till jordbruket och göra sitt arbete där, om ni verkligen, när det inom vissa yrken föreligger arbetslöshet, skulle vilja taga ut arbetarne till landet och gifva dem arbete. Jag tror icke, att ni gärna skulle vilja omsätta dessa uttalanden i praktiken, och att, om så blefve fallet, resultatet skulle blifva ganska dåligt. Om man försökte att taga ut en mekanisk verkstadsarbetare på landet för att hugga ved eller fälla skog vid denna tid, skulle han svälta ihjäl, och man finge mycket litet utträttadt till någon nytta. Jag har velat, oaktadt det redan blifvit framhållet af föregående talare, ytterligare betona detta, att det i praktiken icke är så lätt att göra så, som herrar landtmän här föreslagit, och jag tror, att man får erkänna, att det verkligen på grund af de industriella förhållandana finnes en oförvållad arbetslöshet, som det med skäl kan sägas vara samhällets plikt att söka afhjälpa.

Eftersom jag har ordet, kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten vid de ord, med hvilka reservanten afslutar sitt uttalande. Han säger, att, om förslaget blifver omsatt i praktiken, det »skulle underminera arbets- och samhällsfriden inom vårt land». Jag tycker, att detta är ett nästan väl starkt uttalande i denna sak. Samhällsfriden, skulle den innebära, att det går en hop människor utan arbete, och kan man säga, att samhällsfriden befordras därför att vid kristillfällen arbetare äro utan arbete? Jag har velat påpeka, hvilken kolossal öfverdrift det ligger i ett sådant uttalande, och ber till sist, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Christierson: Herr talman! Jag ber att få instämma med näst föregående talare.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Jag skall icke blifva långsam, men jag *kan* icke instämma med näst föregående talare och ber därför att få uttala min egen mening. Jag begärde ordet, när friherre Adelswärd ville antyda, att man icke kan använda en arbetare i ett yrke, om han är van vid annat arbete. Hur skulle

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

det då gå med dem, som taga vägen öfver Atlanten för att söka sig arbete? Är det många af dem, tro herrarna, som få resa dit med föresats att icke syssla med annat arbete än de äro vana vid? Göra de det, bli de snart bragta till insikt om sin villfarelse af den kalla nödvändigheten: »den där icke vill arbeta, han skall icke heller äta», heter det där. Jag drog fram i mitt första anförande, som herr Starbäck erkände vara likadant som det andra, och jag gör det äfven i detta tredje, att det helt enkelt icke är rimligt att begära vare sig statsmedel eller kommunala bidrag för att möta arbetslösheten, så länge det finns ett stort parti inom vårt land, som driver den satsen, att man icke får anställa annat än organiserade arbetare och att de, som ej äro organiserade, ej skola ha rätt att fritt arbeta. På det har jag icke hört svar. Jag tror, att det tål att fundera på, och man bör försöka reda ut den här fvan, innan man inlåter sig på vare sig kommunala eller statliga åtgärder för den så kallade arbetslösheten.

Herr Wavrinsky i Stockholm: Herr talman! Jag är icke van att upptaga kammarens tid i onödan och skall icke heller nu göra det. Herr Lindblad har riktat några fragor till mig, men då andra talare besvarat dem, hoppas jag, han skall känna sig tillfreds. Hvad han yttrade senast, måste jag dock säga några ord om. Han har förut sagt, att det icke är industriarbetarne, som emigrera, utan landsbygdens arbetare, och säger nu mot friherre Adelswård, att de som emigrera till Amerika måste lära sig arbeta i hvad yrke som helst; därför skulle stadsarbetare vid arbetsbrist i städerna söka arbete inom landtbruket. Men nu är att märka, att emigranterna gå västerut i Amerika och få just där anställning i sitt yrkes tjänst — *landtbruket*.

Det har af herr vice talmannen anförts, att man först borde se till, att det genom arbetsförmedling blefve sörjdt för att jordbruket finge tillräckligt med arbetskraft därigenom att det sändes stadsarbetare ut till landsbygden. Invändningar ha gjorts häremot från två föregående talare. Vidare skulle jag vilja säga: hur tänker sig herr vice talmannen, att man skulle ställa det med säsongarbetare vintertiden? De bli arbetslösa på en tid, när arbetet tryter äfven på landet, och då skulle landtbrukarne knappast vara tacksamma, om de sökte arbete hos dem.

Till sist ber jag få erinra om, att vi så ofta tala om samling i dessa tider. Det är då fråga om att utan hänsyn till det enskilda intresset göra något för det gemensamma bästa. Men då det gäller handla, blir det vanligen icke någon samling af, utan hvar och en går för sig. Här är det enligt min uppfattning tillfälle att visa godt sinnelag för en samling, som går ut på att tillse, att såvidt möjligt icke någon arbetare i hembygden behöfver vara hemlös — och därför känna sig fosterlandslös.

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af herr Lindblads i Närlunda yttrande, att det icke var skäl att lämna arbetslöshetsunderstöd, så länge ett stort parti, de organiserade arbetarne, nekade andra rätt att arbeta. Jag skulle

anhålla, att den ärade talaren ville säga, hvilket parti som kräfver det. Den fackorganisation jag tillhör har afdelningar, jag kan nu icke säga på huru många platser, men det är på de flesta i vårt land där 10 murare äro bosatta, och det finnes icke något aftal som vi träffat utan att det däri står nästan ordagrant så: »Arbetsgifvaren leder och fördelar arbetet, samt antager och afskedar arbetare utan ingripande från arbetarnes sida». En organisation, som träffar sådana aftal, synes mig icke gärna kunna sägas drifva den satsen, som den ärade talaren på sörmlandsbanken sökt få fram, och det vore godt att få veta, hvilken organisation han äsyftade. Ett påstående kan nog göra sig bra, men ett bevisadt sådant är bra mycket bättre.

Jag ber äfven få säga, att denna fråga icke bör göras till en göteborgsfråga och icke till en stridsfråga mellan land och stad. Det har mängen gång under debatten talats om brodern från landet och brodern från staden. Jag tror också, att landtbruks- och industriarbetaren äro bröder, äro svenskar och medlemmar af samma familj. Därför bör samhället göra det möjligt för dem att existera äfven i tider af arbetslöshet. Man bör icke lägga an den synpunkten, att gagna sin egen valkrets' invånare, utan vi böra gagna svenska statens undersåtar. Kunna vi göra något härför, böra vi begagna oss af ett sådant tillfälle. Men är det som begäres icke nyttigt ur samhällssynpunkt, då böra vi afslå det hela.

Det synes mig, som om utskottet i sitt betänkande så tydligt och väl motiverat, att det icke kan vara annat än till fördel, om vi kunna afhjälpa de värsta misshälligheterna, som följa af arbetslösheten, samt fostra arbetarne till själfhjäl. Detta är grundtonen i motionen, grundtonen i utskottets hemställan, och då synes mig detta vara ett syfte, till hvilket Andra Kammaren icke borde vägra sin medverkan.

Det har här sagts, att en samhällsklass, i detta fall landtbrukarna, icke rimligen bör åläggas att bidraga till industriarbetarnes arbetslöshetsförsäkring. Jag skall medgifva det rätta häri, men det synes mig icke föreligga i utskottets motivering eller dess kläm någonting, som ger anledning till ett sådant antagande. Utredning kan göras, och utredningskommittén kan föreslå, att det kräfves den och den åtgärden, men att kostnaden härför bör bäras af industriens arbetsgifvare och arbetare, och då kommer den alls icke att falla på landtbrukets idkare.

Någonting bör emellertid göras i denna samhällsnyttiga angelägenhet, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Persson i Malmö förenade sig herr *Rydén*.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Jag skall endast säga några få ord. Så har omsider randats den dag, som man så länge fruktat, då det här i kammaren talats om arbetslöshet och konstaterats att arbetsbrist råder, att icke tillräckligt arbete kan fås vare sig för industri- eller landtarbetare. Men ännu så länge rasar arbetslösheten värst i storstäderna och i ett och annat industricentrum.

Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)

Angående
utredning om
arbetslöshe-
ten i Sverige
m. m.
(Forts.)

Hvad kan då vara orsaken till denna arbetslöshet? En af de förnämsta är, att man under åratals för landsbygdens arbetare predikat om de stora löner, som äro att få i städerna och som här skola hållas uppe tack vare fackföreningarna och konstlade medel. Det talas om de höga arbetslönerna, utan att man det minsta framhåller penningens odrygghet i dessa samhällen. Hade man det gjort, då skulle tillståndet å dessa platser icke varit sådant, som det nu blifvit, och arbetslösheten icke så omfattande. Nu befarar jag, att för tillfället föga kan göras för att hjälpa, men låtom oss lägga detta, som passerat, på sinnet, och när tecken till uppsving och tecken till bättre arbetstillgång visar sig i städerna, låt oss då framhålla för landsbygdens arbetare, att en mindre inkomst på landet är långt drygare än en större arbetsinkomst i storstäderna, och framför allt, att arbetet är varaktigare där än det är här. Om vi så göra, när tiden kommer, då göra vi hvad på oss ankommer för att förekomma framtida arbetsbrist.

Herr Blomberg: Herr talman! Den senaste ärade talaren framhöll, hurusom, tack vare fackföreningarna, lönerna skulle ha drifvits upp i städerna, och han som åtskilliga andra — man är ej så ovan att höra det — vill till följd däraf försöka lägga fackföreningarna till last de förhållanden, som förorsaka arbetslösheten, liksom man vill söka påbürda dem också åtskilligt annat ondt, men, mina herrar, sådana förhållanden som arbetslöshet ha existerat innan det fanns fackföreningar i vårt land. Vi minnas på 1870-talet, att det var en nedgångsperiod, som varade, om jag minns rätt från 1873 eller 1874 till 1879, och det sistnämnda året var det ju synnerligen svårt. Vår då orsaken också fackföreningarnas, när ännu inga sådana funnos? Nej, mina herrar, det är andra orsaker, som framkalla dessa förhållanden. Det är de samhälleliga orsakerna, brister i samhällets organisation, som äro upphovet till arbetslösheten. Den kommer som ebb och flod. Det är samhälleliga missförhållanden och ej de enskilda individerna, som äro orsaken. Därför ha vi rätt att kräva, att samhället gör något för att åtminstone mildra följderna af det onda arbetslösheten medför.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Jag kan ej underlåta att uttala mitt djupa beklagande af den brist på social och ekonomisk kunskap, som herr Svenssons i Skyllberg anförande vittnar om. Den näst föregående talaren har redan med exempel klart och tydligt visat, att det ingalunda är tillvaron af fackföreningar, som är grunden till den arbetslöshet, som nu håller på att framträda.

Det var en talare på södermanlandsbänken, som, då han af ett par talare på göteborgsbänken på ypperligt sätt bemötts, velat göra denna fråga — jag skulle vilja säga — med sin kända demagogiska talang till en göteborgsfråga. Därmed förmodar jag, att han ville gå till väga på sitt gamla sätt att söka reta upp lidelserna. Afven detta måste man beklaga, då det är en fråga af så allvarlig beskaffenhet, som den förevarande är. Här är helt enkelt, mina herrar, fråga om att få något i gång, som man kan kalla »hjälp till själf-

hjälp». Detta är denna saks djupaste innebörd. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
utredning om
arbetslösheten
i Sverige
m. m.
(Forts.)*

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Jag anhåller att få yttra bara ett par ord. Jag vill med anledning af de anmärkningar, som riktades mot mitt yttrande, säga, att det ingalunda är mig obekant, att här i vårt land ofta nog rådde arbetsbrist, innan fackföreningarna hade det inflytande och den makt i landet, som de nu ha, men jag påstår fortfarande, att hade fackföreningarna skött sin makt och sin ställning med mera varsamhet och urskillning och ej missbrukat den, hade vi i detta nu ej stått i den arbetsbrist, som nu råder. De drägliga tiderna i vårt land skulle fortfarande ha rådt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig, men som votering begärdes af herr vice talmannen, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 66 ja men 91 nej, hvadan kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller uppåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar samt en i ämnet väckt motion;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk, Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping m. m.;

n:o 53, i anledning af väckta motioner om verkställande af undersökningar för vissa inom Härjedalen framgående bibanor till inlandsbanan;

n:o 54, i anledning af väckta motioner om anläggning af statsbana mellan Sveg och Brunflo;

n:o 55, i anledning af väckt motion om verkställande i samband med pågående utredningar för inlandsbanan af undersökning för sjötrafikled från Frykensäjöarna eller Glafsforden till västkusten;

n:o 56, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 57, angående afsättande, i anledning af 1907 års statslåns upptagande, af medel för amortering å statsskulden;

n:o 58, angående utsträckning af preskriptionstiden för obligationer af de svenska statslånen; och

n:o 59, angående uppsättande af statyer å de fyra pelarne i barriären framför riksdagshuset;

lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af dödsstraffet;

Första Kammarens protokollsutdrag:

n:o 188, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut i anledning af dess första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt vissa ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision; och

n:o 189, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut i anledning af dess första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande afskaffande i vissa fall af bruket af civil uniform;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 23, i anledning af väckta motioner rörande penninglotterier, samt

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i tiden för jakt å älg m. m.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. I. Carlsson* i Norra Smedstorp under 8 dagar fr. o. m. den 3 april,
 » *C. R. Johansson* i Jönköping » 2 » » » 30 mars,
 » *G. Odqvist* » 2 » » » 31 » ,
 » *C. F. Petersson* i Dänningelanda » den 31 mars,
 » *A. Henricson* » » 30 »
 » *K. J. E. Hultkrantz* under 14 dagar fr. o. m. den 3 april,
 » *E. G. H. Åkerlund* » den 30 mars och
 » *B. P. Ersson* » » 31 »

Härupå åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,43 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.